



**HAL**  
open science

## Anadolu ve Ege ortamında antik Smyrna: kuruluş hikâyeleri

Anca Dan

### ► To cite this version:

Anca Dan. Anadolu ve Ege ortamında antik Smyrna: kuruluş hikâyeleri. Michel Espagne; Pinar Aydemir; Stéphane Verger; Gülnür Gürtekin. Geçmişten Günümüze İzmir from Past to Present, Izmir Buyuksehir Belediyesi Kultur Yayini, pp.189-220, 2017, 9789751802361. <halshs-02435518>

**HAL Id: halshs-02435518**

**<https://shs.hal.science/halshs-02435518v1>**

Submitted on 15 Jan 2020

HAL is a multi-disciplinary open access archive for the deposit and dissemination of scientific research documents, whether they are published or not. The documents may come from teaching and research institutions in France or abroad, or from public or private research centers.

L'archive ouverte pluridisciplinaire HAL, est destinée au dépôt et à la diffusion de documents scientifiques de niveau recherche, publiés ou non, émanant des établissements d'enseignement et de recherche français ou étrangers, des laboratoires publics ou privés.



Distributed under a Creative Commons CC BY 4.0 - Attribution - International License



# GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE İZMİR

## FROM PAST TO PRESENT

BEŞERİ VE KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLER  
HUMAN AND CULTURAL INTERACTIONS

Doğu ve Batı arasındaki İzmir: Smyrna'nın Kuruluşundan Çağdaş bir Metropole  
Between East and West: From the Foundation of Smyrna to a Contemporary Megapole

4 - 7 Kasım 2015 / İZMİR

# SEMPOZYUM BİLDİRİLERİ

## Symposium Proceedings



Bu kitap İBB Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi tarafından yayına hazırlanmış olup İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin kültür hizmetidir.

İzmir Büyükşehir Belediyesi  
Konak-İZMİR  
Tel: 0 232 293 12 00  
www.izmir.bel.tr

**GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE İZMİR: BEŞERİ VE KÜLTÜREL  
ETKİLEŞİMLER ULUSLARARASI SEMPOZYUMU BİLDİRİ  
SONUÇLARI**

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL SYMPOSIUM  
ON İZMİR FROM PAST TO PRESENT: HUMAN AND  
CULTURAL INTERACTIONS

**Michel Espagne  
R. Gül Gürtekin Demir  
Stéphane Verger  
Pınar Aydemir**

Birinci Baskı: Kasım 2017  
Baskı Adedi: 1000

© İzmir Büyükşehir Belediyesi  
Michel Espagne – R. Gül Gürtekin Demir - Stéphane Verger -  
Pınar Aydemir

Grafik Tasarım-Uygulama  
Gülsüm Berdan Eren

Editorial Çalışma ve Düzeltme  
Buket Ocak Kocabaş

ISBN  
978-975-18-0185-2

Bu kitap Kasım 2015 tarihinde Birleşik Matbaacılık Gıda  
Turizm Tic. San. Ltd. Şti. tesislerinde basılmıştır.

Organized by/Organizasyon  
Ege University, Faculty of Letters,  
Department of Archaeology, Department of  
Art History  
labex TransferS (École normale supérieure  
Collège de France / PSL Research  
University)  
in collaboration with APIKAM/Izmir  
Municipality, ARKAS Art Center and  
French Institute in Izmir

Editors  
Prof. Dr. Michel Espagne  
Prof. Dr. R. Gül Gürtekin Demir  
Prof. Dr. Stéphane Verger  
Pınar Aydemir

Scientific Board/Bilimsel Komite  
Prof. Dr. Michel Espagne  
Prof. Dr. R. Gül Gürtekin Demir  
Prof. Dr. İnci Kuyulu Ersoy  
Prof. Dr. Stéphane Verger  
Pınar Aydemir  
Prof. Dr. Cumhuri Tanrıver  
Prof. Dr. Sophie Basch  
Prof. Dr. Jean-François Perouse  
Assis. Prof. Dr. Zafer Derin  
Assis. Prof. Dr. Akın Ersoy  
Dr. Siren Bora  
Dr. Didier Laroche  
Rossella Pace  
Jean-Luc Maeso

Organization Secretary/Organizasyon  
Sekreterliği  
Ayşegül Selçuki Uysal  
Annabelle Milleville  
Sophie Bono-Lauriol

This book has received support of  
TransferS (laboratoire d'excellence,  
program "Investissements d'avenir" ANR-  
10-IDEX-0001-02 PSL\* and  
ANR-10-LABX-0099)

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE İZMİR  
BEŞERİ VE KÜLTÜREL ETKİLEŞİMLER  
ULUSLARARASI SEMPOZYUM BİLDİRİ SONUÇLARI  
4-7 Kasım 2015  
İZMİR

PROCEEDINGS OF THE INTERNATIONAL  
SYMPOSIUM ON İZMİR FROM PAST TO PRESENT  
HUMAN AND CULTURAL INTERACTIONS  
November 4-7, 2015  
İZMİR

Editörler/Editors  
Michel Espagne  
R. Gül Gürtekin Demir  
Stéphane Verger  
Pınar Aydemir



## İÇİNDEKİLER - CONTENTS

Belediye Başkanının Önsözü.....	9
Preface by Mayor	
Giriş.....	11
Introduction	
İlber Ortaylı'nın Sempozyum Açılış Konuşması.....	15
Conference Opening Remarks by İlber Ortaylı	
Nezih Aytacılar.....	19
<b>Unutulmuş Bir Sos: Garum</b>	
<b>A Forgotten Sauce: Garum</b>	
Frederic Barbier.....	31
<b>Smyrna'ya Yolculuk, 1717-1811 (Gezginler, Yolculuklar ve Kitaplar)</b>	
<b>Travel to Smyrna, 1717-1811 (Travelers, Travels and Books)</b>	
Sophie Basch.....	51
<b>Alphonse de Lamartine ve İzmir</b>	
<b>Alphonse de Lamartine and İzmir</b>	
Sarit Bonfil.....	63
<b>Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Bir Eğitim Kurumu: "Ecole Israelite de Caratache"</b>	
<b>An Educational Institution from the Ottoman Empire to the Turkish Republic: "Ecole Israelite de Caratache"</b>	
Siren Bora.....	95
<b>Birinci Juderia: İkiçeşmelik (Kuruluşu ve Gelişmesi)</b>	
<b>The First Juderia: İkiçeşmelik (Establishment and Development)</b>	
Patrick Boulanger.....	113
<b>The French Hospital in Smyrna in the 18th Century: Openings, Transfers and Withdrawals</b>	
<b>18. Yüzyılda Açılımlar, Transferler ve Vazgeçmeler Arasında Smyrna'da Bir Fransız Hastanesi</b>	
Ingrid Braggiotti.....	127
<b>Mutfak Tarihinin Levanten Tarifleri</b>	
<b>Traditional Recipes of the Traditional Levantine Cuisine</b>	
Serkan Çelik.....	147
<b>Geçmişten Günümüze İzmir'de Müzik</b>	
<b>From Past to Present: Music in İzmir</b>	

Şeniz Çıkış.....	159
<b>Geleneklerin Modern İzmir Konut Mimarisine Etkileri</b> <b>Effects of Traditions in Modern Housing Architecture of İzmir</b>	
Jean-Claude Cheynet.....	175
<b>Ortaçağ'da Smyrna</b> <b>Mediaeval Smyrna</b>	
Anca Dan.....	189
<b>Anadolu ve Ege Ortamında Antik Smyrna: Kuruluş Hikayeleri</b> <b>Ancient Smyrna in its Anatolian and Aegean Environment: The Foundation Stories</b>	
Zafer Derin.....	221
<b>İzmir'in Prehistorik Yerleşim Alanı: Yeşilova Höyüğü</b> <b>The Prehistoric Settlement of İzmir: Yeşilova Höyük</b>	
Akın Ersoy&Burak Yolaçan.....	241
<b>Nea/Yeni Smyrna: Yeni Buluntular</b> <b>Nea/New Smyrna: Recent Discoveries</b>	
Michel Espagne.....	251
<b>Ekrem Akurgal (1911-2002): Kültürlerarası Antik Döneme Kültürlerarası Bakış Açısı</b> <b>A Cross-Cultural Perspective on Cross-Cultural Antiquity: The Case of Ekrem Akurgal (1911-2002)</b>	
Servanne Jollivet.....	263
<b>Smyrna'daki Rum Toplumunun Kimlik ve Belleği</b> <b>Identity and Memory of the Greek Community of Smyrna</b>	
İnci Kuyulu Ersoy.....	278
<b>İzmir'de Türk Dönemi Yapıları</b> <b>Turkish Architecture in İzmir</b>	
Jean-Luc Maeso&Didier Laroche.....	295
<b>Türkiye'de Le Corbusier: 1939-1949, İzmir Şehir Planlama Şeması,</b> <b>Le Corbusier in Turkey: The İzmir City Planning Scheme, 1939-1949</b>	
Hale Okçay.....	309
<b>İzmir'in Çok Dinli Yapısı</b> <b>Multi-Religious Structure of İzmir</b>	
Cihan Özgün.....	325
<b>İzmir-Kasaba Demiryolu İnşasının İzmir Kent İçi Ulaşım Ağına Etkisi Üzerine Yaklaşımlar (19. yüzyıl)</b> <b>Approaches to the Effects of İzmir-Kasaba Railway Construction on the İzmir Urban Transportation Network (19th Century)</b>	

Jean-Fraçois Perouse.....	337
2000'lerin Başından Günümüze Transit Göç Akımları ve İzmir: Görünmez Uluslararasılaşma İzmir and Migratory Transit Flows since the Early 2000's: The Invisible Internationalization	
Olca Pullukçuoğlu Yapucu .....	353
İzmir Limanı'nın Hinterlandında Ticaret Yolları ve Ticaret Mekânları Trade Roads and Commercial Places in Hinterland of İzmir	
Erkan Serçe&Mustafa Özbaş .....	373
II. Meşrutiyet Döneminde İzmir'de Etnik Yapı ve Siyaset Ethnicity and Politics in İzmir during the Second Constitutional Period	
Hatice Şirin.....	378
İzmir Musevilerinin Ağzları ve <i>Smirneika</i> 'dan Türkçeye Katkılar Contributions to Turkish from the Dialects of Sephardi Jews and <i>Smirneika</i>	
Mine Tanaç Zeren.....	397
17-20. Yüzyıllarda İzmir'de Yahudî Cemaati ve Sefarad Mimarisi Jewish Life and Sephardic Architecture in İzmir during the 17 <sup>th</sup> -20 <sup>th</sup> Centuries	
George Toliaş .....	415
17. Yüzyılda Levanten Şekillenmesi: Francesco Lupazzolo ve Ada Haritası (1638) Shaping the Levant in the 17 <sup>th</sup> Century: Francesco Lupazzolo and his Isolariti (1638)	
Ahmet Uhri .....	435
Kültürel Etkileşimlerin İzinde İzmir'de Boyoz ve Midye Dolma Boyoz and Stuffed Mussels in İzmir in the Footsteps of Cultural Interaction	

#### YAZARLARIN İLETİŞİM BİLGİLERİ

#### CONTACT INFORMATION OF AUTHORS

## ANADOLU VE EGE ORTAMINDA ANTİK SMYRNA: KURULUŞ HİKÂYELERİ

Anca Dan

### Özet

*Medeniyetler kavşağında yer alan Eski ve Yeni Smyrna her daim Avrupa ve Asya'dan gelen ve aynı anda farklı diller konuşan halklar tarafından iskân edilmiştir. Bunlardan bazıları - örneğin Lelegler ve Maeonialılar - günümüzde bir isimden öteye gitmezken, diğerleri - mesela Karialılar ve Lydialılar - Anadolu dil bilimi ve arkeolojisinde yakın zamanda gün yüzüne çıkarılan ve çığır açan nitelikteki belgeler sayesinde daha iyi bilinmektedirler. Bununla birlikte kent kökenine dair geleneksel Yunan ve Roma dönemi anlatımları söz konusu etnik varyasyonun sadece bir bölümünü yansıtmaktadır ve geri kalan veriler ile her zaman eşleşmemektedir. Bunlar çoğunlukla Roma hâkimiyetinin ilk yüzyıllarında detaylı olarak biçimlendirilmiş "kasıtlı öykülerdir"; Arkaik ve Hellenistik dönemlere tarihlendirilen bilgiler içermekle birlikte Romalı dinleyici kitlesini cezbetmek ve bu kitlenin faydalarından yararlanmak amacıyla İonia'lı bir bakış açısıyla yazılmışlardır. Yerel hatipler Tantalos ve Pelops ile Theseus ve Amazonları içeren iki kuruluş hikâyesini seçip derlemişler, bunun yanı sıra Büyük İskender tarafından gerçekleşen kuruluş efsanesini de tercih etmişlerdir. Bu mitler bize Strabon, Tacitus, Aelius Aristides ve Pausanias tarafından aktarılmıştır. Birbirini tamamlayıcı nitelikteki söz konusu üç geleneksel anlatım, kahramanlar döneminde tepelerdeki kuruluşundan deniz kıyısındaki en güzel İonia kentine dönüşmesine kadar Smyrna'nın yerel, etnik ve paradigmatik kimliğini tüm açılardan kapsamaktadır.*

### Giriş Notları: Antik Smyrna - Mit ve Tarih

Thukydides ve Leopold von Ranke'nin layığıyla varisleri olan modern tarihçiler sıklıkla söylene ve tarih, kurgu ve gerçek arasındaki ayrımı yüceltmişlerdir. Ancak, son yıllarda geleneğin yaratılışı üzerine yapılan çalışmalar tarafsız bir tarihin varlığına dair son hayalleri de ortadan kaldırmıştır. Günümüzde birçok tarihçi geçmişin inşa edilmesi konusunda yoğunlaşmaktadır: kimlik değişimleri, toplumsal hafızanın temelinde yatan başlıca etkenler, yeniden uyarlamaya sebep olan koşullar, "gerçeğe" dair farklı yaklaşımlar ve hikâye anlatımcılığı. Tüm bunlar Antikçağı yeniden oluştururken temel aldığımız antik kaynaklı bilgilerin ne şekilde işlenip günümüze aktarıldığını, başka veriler ile karşılaştırıldıklarında neden çağdışı veya tutarsız olabildiklerini ve var olan hatalarının nasıl anlaşılabilirliğini kavramamıza olanak sağlamaktadır.<sup>1</sup> Bu doğrultuda bir yerleşimin veya bir topluluğun gerçek kökenleri irdelenmek istendiğinde kuruluş hikâyeleri - bunlar ritüeller ile ilişkili olan veya olmayan mitler, efsaneler ve masallar olabilir - anlattıklarını iddia ettikleri olaylara dair kesinlikle güvenilir aktarımlar değildir. Bununla birlikte söz konusu hikâyeleri kurgulayan ve yeniden biçimlendiren, bunları kaydedip zamana yayan koşullar ve aktörlere ışık tutan değerli belgeler niteliğindedirler. Bir topluluğun - "emik kimliğin" yansıması olan bir otoportre çerçevesinde - kendi kökenleri hakkında bir bütün olarak sahip olduğu algıyı, aynı zamanda - "etik kimliğinin" bir parçası olarak - başkaları tarafından nasıl algılandığını. Bu gibi kurgusal kökenleri yansıtan metin veya eserler geleneklerin yalnızca çok küçük parçalarıdır ve aynı anda yaratılmış ve yayılmış olsalar bile aktörlerine, başarı ve yorumlanma durumlarına göre birbirlerinden farklılaşabilirler. Elbette farklı kişi veya siyasi toplulukların, polis'in içinde veya dışında, zaman içerisine yayılan ve mekân, kan bağı veya değerlerle ilişkili benzersiz bir kimliğe sahip olduklarına dair tüm iddiaların eksiksiz bir rekonstrüksiyonunu yaptığımız iddiasında bulunamayız. Yine de, gerçek delilleri analiz ederek, bir topluluğun belli koşullar altında ataları, komşuları ve hâkim güçler ile arasında olan dinamik bağları kavramamız mümkündür. Söz konusu izole haldeki yönlendirilmiş geç-

<sup>1</sup> Hobsbawn ve Ranger 1983'te yer alan ana çalışmaların devamında bkz Erskine 2005; Crielaard 2009; Gehrke 2001, 2010 ve 2014, Calame 1996 ve 2015; yerel tarih bakış açısından bir yaklaşım için cf. Clarke 2008.

miş, kurgulanmış bellek, *intentionale Geschichte* parçaları *ethnos*'u sürekli olarak biçimlendiren ve tarihini belirleyen kültürel yakınlıkların, askeri hak taleplerinin ve siyasi önyargıların kusursuz bir yansımasıdır.

Smyrna'nın kökenleri ile ilgili antik hikâyeler geleneklerin bir *polis*'in çeşitli kimlikleri ve bağlantıları hakkında bir kanıt olarak sunulmasına dair güzel bir örnek oluşturmaktadır. Bu öyküler yaratıldığında Smyrnalılar Küçük Asya, Ege ve Hellen tarihinde belirli roller üzerinde hak iddia eden belirgin bir siyasi grup oluşturdular. Söz konusu makalenin amacı etnik iddialarının ortaya çıkışını açıklamaktır. İlk bölüm farklı antik belgelerin eleştirel karşılaştırması sonucunda ortaya çıkan antik Smyrna'nın etnik çevresinin kısa bir sunumunu içermektedir; antik kaynakların veya günümüz bilim insanlarının belli bir dönemde "Smyrna" olarak kabul edilmiş olan yerleşim yerlerinde tespit etmiş olduğu ve Bayraklı ile Smyrna'nın antik sakinlerinin kendilerini kıyaslayarak Yunan veya Smyrna'lı olarak tanımlamalarına sebep olan farklı topluluklar kimlerdi? İkinci bölüm topluluğun farklı zamanlarda kendi kökenine ilişkin kabul ettiği geleneklerin analizidir; söz konusu öykülerin Smyrna tarihini yeniden oluşturmamız sırasında sahip olabilecekleri yer açıklanmaktadır. Sonuç kısmında Roma döneminde antik kentin hem içinde hem de dışında güçlü bir siyasi araç oluşturmuş olması gereken bu öykülerin bütünlük gösteren bir silsile şeklinde düzenlenmesi vurgulanmaktadır.

## I. Antik Smyrna'nın Tarihi: Sahneyi Kurmak ve Aktörleri Belirlemek

Antik Smyrna'nın en eski tarihinden söz ederken Sipylos masifini (modern Yamanlar ve Spil/Manisa Dağı) ve geçtiğimiz yüzyıllarda ünlü kutsal Meles olarak tanımlanan akarsuları - Hacı Mutso, Bornova/Burnabat, Kavaklıdere, Arabdere, Halka Bunar ve Karavan Köprüsü - aşarak, Hermos nehrinden (modern Gediz Nehri) Olympos dağına (modern Nif Dağı), Drakon dağına (modern Mahmut Dağı) ve Kızıldağa uzanan Melêtos körfezi'nin (modern İzmir körfezi) tüm kıyısını dikkate almak gerekmektedir (Fig. 1).<sup>2</sup> Bölgede insan varlığına dair en erken izler Ephesos yakınında yer alan ve Çukuriçi Höyük ile karşılaştırılabilir olan Yeşilova Höyük yerleşiminde İÖ 7. Binyıla, Bayraklı'da ise Troia- Hisarlıkta olduğu gibi İÖ 3. Binyıla tarihlenmektedir.<sup>3</sup> Buna rağmen izleri arkeologlar tarafından tespit edilmiş olan ve kendi dönemlerindeki belgelerde haklarında söz edilmiş olabilecek olan Bronz Çağ insanlarına etnik isimler vermemiz kolay değildir. Bir taraftan Neo-Hitit metinlerinde bu bölge ile olasılıkla ilişkilendirilmiş olan ilk ismin -eski Arzawa bölgesinde yer alan, başkenti Apaşa/Ephesos<sup>4</sup>ta bulunan ve yöneticisinin İÖ 13. yüzyılda Kemalpaşa Karabel kabartmasını yaptırmış olabilecek olan Mira/Mura krallığının - Smyrna ile bağlantılı olup olmadığı açık değildir. Coğrafi ve dilsel yakınlığın tarihsel, belli bir dereceye kadar ise etnik bir devamlılığı akla getirdiği doğrudur. Buna rağmen Klasik dönem toponyminin etimolojisi tamamen net değildir, zira Yunanlar İonia lehçesindeki "*Smyrna*" kelimesini mersin ağacının Anadolu ismiyle bağdaştırmış olabilecekleri gibi ("*myrthos*" ve "*myrrhinè*", sıfat hali "*myrrhinos*<sup>3</sup>/*myrsinos*<sup>3</sup>") yağın Yunan (Anadolu?) ismi ile de ilişkilendirmiş olabilirler (*myrthon*); bu iki isim arasındaki herhangi bir etimolojik bağlantının varlığı belirsizliğini sürdürmektedir. Elbette mürü ifade eden İonia lehçesindeki yerel isim "*smyrnè*" toponyminin ilk kökenini yansıtamazdı çünkü tıpkı ifade ettiği Ortadoğulu aromatik reçinenin kendisi gibi Sami bir dilden Yunancaya yapılan bir alıntıydı. Hâlbuki İonia lehçesindeki "*smyrnè*"ye karşılık gelen Aeolis lehçesindeki "*myrrha*", her ne kadar bir kent

<sup>2</sup> Bölgenin kendisi ve antik tarihi diğerleri yan ısıra Weber 1880; Büchner 1927; Cadoux 1938; Petzl 1982-1990 (*ISmyrna*); Lang 2003, 456-472; Rubinstein 2004b tarafından çalışılmıştır; ayrıca Kontente 2005 tarafından incelenmiştir ancak bu çalışma her zaman güvenilir değildir. Seyahat raporlarındaki farklı coğrafi tanımlamalar için bkz. Meyer 2008; Maeso 2015.

<sup>3</sup> Söz konusu Batı Anadolu yerleşimlerini birbirini bağlayan denizsel ve karasal ağların rekonstrüksiyonu için bkz. Horejs *et al.* 2015; Horejs 2016; Horejs ve Weninger 2016. Yeşilova Höyüğü'nde devam eden kazılar için bkz. bu kitaptaki Zafer Derin'in makalesi

<sup>4</sup> Bkz. Hawkins 1998; Arzawa hakkında daha genel bilgi için bkz. MacSweeney 2010. Kültepe'den ele geçen Akkad tabletleri üzerinde yer alan ve E. Akurgal tarafından kabul görerek sonrasında sıklıkla tekrar edilen Smyrna'nın *Ti murna* ile özdeşleştirilmesi kesin değildir; Barjamovic 2011, 276-280.

ismi olarak karşımıza çıkmasa da, “mersin” veya bir “yağ” ile ilişkili olan bir toponymın Luwi dilinden Yunancaya geçişini etkilemiş olabilir.<sup>5</sup> Dolayısıyla “mersin”, “yağ” ve “mür” kelimelerinin üçü de kent isminin tarihinde, aşağıda belirtildiği gibi, dikkate alınmalıdır.

İlk olarak, eğer Arzawa bölgesi içerisinde Smyrna'nın selefi olarak Mira/Mura isimli bir kent yer aldıysa ismini mersin gibi aromatik bir bitkiden almış olabilir. Aslında Küçük Asya'nın batısında, özellikle de Elaia, Gryneia, bilhassa Myrina ve Myrtos denizi ve adasını düşündüğümüzde zaman Aeolis bölgesinde, çok sayıda kent ismini bereket tanrılarıyla ilişkili olan bitkilerden almıştır. Aynı kökten gelen bazı Anadolu isimler, mesela Arkaik Yunan Lesbos'ta karşımıza çıkan Hitit kökenli Myrsilos, sürekliliğin mümkün olduğunu kanıtlamaktadır.<sup>6</sup> İkinci olarak, ancak yağlı, hoş kokulu bir sıvı olan “*myrthon*” aynı zamanda, Lykia bölgesindeki Myrha durumunda olduğu gibi (Stephanos Byzantios, s.u. “Myrha”) bir toponym için ilham vermediyse bile, en azından Bizans sözlük geleneğinde karşımıza çıkan (*Etymologicum Magnum* ve *Etymologicum Gudianum*, s.u. “Smyrna”) ikinci bir etimoloji için ilham vermiştir. Açık bir şekilde “mersin”in isminden gelen ve yalnızca İzmir ilindeki Aliağa'ya değil, aynı zamanda biri Lemnos'ta (Palaiokastro), diğeri Girit'te bulunan (cf. Stephanos Byzantios, s.u. “Myrina”, “Lemnos”) iki kente daha tekabül eden “Myrina” kelimesinin aksine olası bir Hint-Avrupa kökü olan ve “yağ” kelimesinin Luwice veya sadece Yunanca ismi için kullanılan “\*smr(d)-/\*smer(d)-/\*smor(d)-” kökü baştaki “sm-” sessiz harfini açıklayabilir.<sup>7</sup> Üçüncü olarak da, Sami dillerden ödünç alınan “*smyrnè*/mür” aynı zamanda geç dönem halk etimolojisinde yer almış olabilir çünkü Yunanlar tarafından “*myrthon*/parfüm” kelimesinin kökeni olarak kabul edilmekteydi (Athenaios, *Deipnosophistai* 15.37). “*Smyrnè*” ve “*myrthon*” cins isimleri arasındaki akrabalık tütsü (“*libanòtos*”) ve mür'e (“*smyrna*”) parfüm (“*myrha*”) ismini veren Theophrastos'un zamanından önce kurulmuştu (*Peri osmôn / De odoribus*, fr. 4.21 Wimmer). Her ne kadar henüz İÖ 5. yüzyılda Panyassis kendi babası ile ilişkiye girerek Adonis'e hamile kalan Myrha'nın başkalaşımını anlatmış olsa da (fr. 25 Matthews *apud* Apollodoros, *Bibliothèkè* 3.181-185) ve Smyrna'lı Bion'un İÖ 2. yüzyıl ortaları ile İÖ 1. yüzyıl ortaları arasında *Adonis* isimli bir şiir yazmış olsa da,<sup>8</sup> Smyrna ismini “mür kenti” olarak yorumlayan ilk halk etimolojisinin yansımaları İS ikinci yüzyıl metinlerinde karşımıza çıkmaktadır. Aelius Aristides (17.2) üç kez kurulmuş olan kentten yeniden doğan bir Anka kuşu olarak söz etmektedir - muhtemelen Anka kuşu ve mür arasındaki bağlantıdan ilham almıştır (cf. Herodot 2.73).<sup>9</sup> İS 155'te Smyrna stadyumunda yakılan şehit piskopos Polykarpos'un bedeni tütsü kokusu (“*libanòtos*”) yaymaktaydı (*Polycarp'ın Şehitliği* 15.2). Bununla birlikte mersin hiçbir zaman unutulmamaktadır: Polykarpos'un anonim biyografisinde (§20) mersinin İS 3. yüzyılda yerel bir şehidin kalıntılarının taşınmış olduğu yeri işaretlediği kaydedilmektedir.<sup>10</sup>

Toponymin Amazonların isimleri ile olan etimolojik bağlantıları daha da az nettir. Smyrna, hem kent hem de Amazon olarak, Ephesos'a ismini veren ve Artemis'in dayanağı olarak tanınan bir Amazon olan “Samornè/Samornos” veya “Samonia/Samor(i)nia” (Stephanos Byzantios s.u. “Ephesos”, “Samorna kai Samornos”; Hesychios Milesios, s.u. “Samonia”, “Artemi Samorniè”) ile özdeş olabilir. Anadolu bir etimoloji “tepe” anlamına gelebilecek olan Samos gibi toponimler ile ilişkilendirilmesini sağlayabilir.<sup>11</sup> Eğer Smyrna/Samornè bir Anadolu tanrıça ile özdeşleştirilirse “Smyrna”nın - hem Smyrna kentinin ismi, hem aynı zamanda Ephesos için -belirlenmesi *Apaşa/Apoşa/\*Ibsi-/Ephesos* isminin oluşturulmasına benzer bir şekilde olmuş olmalıdır: Artemis ile özdeşleşen ve ismini Ephesos'a veren Anadolu tanrıçanın anısı

<sup>5</sup> Yer adı için bkz. Heubeck 1949-1950; cf. Zgusta 1984, 410-412, §864. Yerel isimlerin etimolojileri Carnoy 1959, 183; Puhvel 2004, 191-195, s.u. “*muri(yan)*” tarafından tartışılmaktadır; Aphrodite'nin mersini için bkz. Henderson 1991, 134-135 ve Detienne 2007, 94-107.

<sup>6</sup> Bkz. Dale 2011.

<sup>7</sup> Söz konusu kök için bkz. Chantraine 1999, s.u. “*myrthon*”; Pokorny 1959-1969, s.u. “*smerd/smord*”. Ancak “*mikros/smikros*” gibi diğer bazı Yunanca kelimeler, aynı değişken sessiz harfi taşıyorlar.

<sup>8</sup> Matthews 1974; Reed 1997.

<sup>9</sup> Forster 1942.

<sup>10</sup> Stewart-Sykes 2002, 121 n. 61, 150-151; Camelot 1998, 228-229.

<sup>11</sup> Zgusta 1984, 530-531 §1152.

Artemis'e *Oupis/Ópis* şeklindeki hitap ile korunmuştu.<sup>12</sup> Yine de hem kent hem de Amazon olan Smyrna'nın ilk ismi olabilecek olan ve Homeros tarafından sözü edilen "Sarmonia" ve "Myrina" arasında bir ilişkinin varlığı kanıtlanmamıştır (*Ilias* 2.814; cf. Georgios Synkellos, *Chronographia* p. 211 Mosshammer).

Arkeolojik veriler ışığında Melêtos körfezinde varlığı kanıtlanan *ethnelerin* kimliklerinin teşhis edilmesi daha da zor sorular doğurmaktadır. Klasik dönemde bölgede birkaç farklı dilin kullanıldığı şu anda açıkça bilinmektedir: İÖ 6. yüzyıl boyunca Karca ve Lydce konuşan topluluklar Yunan yerleşimi olan Bayraklı'da yaşamaktaydılar;<sup>13</sup> görünüşe göre birbirlerini anlamaktaydılar, tıpkı Hipponaks'ın dinleyicilerine Karca ve Lydce unsurlar taşıyan İon lehçesinde hitapta bulunduğu Ephesos'ta olduğu gibi.<sup>14</sup> Antik yazarlar genelde Smyrna'nın Roma dönemindeki kozmopolit yapısını vurgulamak amacıyla nüfusun etnik yapısından bahsetmektedirler (Philostratos, *Sofistlerin Yaşamı* 1.21.518), ancak bu gruplar arasındaki denklilikler ve ayrımlar konusunda hemfikir değildirlere. Dolayısıyla Sipylos ve deniz arasında yerleşmiş olan gruplar içerisinden Leleglerin ve Karyalıların ayırt edilmesi güçtür; olasılıkla her iki halk aynı dili konuşmaktaydı.<sup>15</sup> Strabon (12.8.4-5; 14.1.3, 21; 14.2.1), Pherekides'in izinden giderek (BNJ 3 F 155), Ephesos, Myous, Mykale ve Miletos çevresinde bulunan adalardan gelen Kariyalıları ayrı tutmaktadır ve Phokaia'ya kadar olan kuzey İonia ile Khios ve Samos adalarını Leleglere tahsis etmektedir. Ancak aynı zamanda Kariyalıların köken olarak Leleg olduklarından bahsetmektedir ve İonia istilasını tartışırken iki grubu ilişkilendirmektedir. Theangela'lı Philippos'a göre (*FGrHist* 741 F 2, *apud* Athenaios, *Deipnosophistai* 6.101; cf. *Ilias* 10.428-429; Herodot 1.171; Strabon 13.1.58-59; 13.3.1), bazen soy olarak Orta Yunanistan'daki Lokris'ten Karia'daki Aphrodisias'a kadar Ege çevresine yayılmış olan yerli Pelasglar ile özdeşleşen Lelegler, Kariyalıların köleleriydiler.<sup>16</sup> Ancak Leleglerin kendilerini ne derecede ayrı bir grup olarak algıladıklarını ve Kariyalılar tarafından orijinal bir Pan-Ege topluluğu olarak değerlendirilip değerlendirilmediklerini, hatta Yunanlar tarafından ne zaman ve nasıl bu şekilde tanımlandıklarını söylememiz imkânsızdır. Hermos ve Kaystros vadilerinden başlayarak batıda Tmolos ve Sipylos sıradağlarına kadar uzanan Maeonialıların durumu daha da karmaşıktır. Yunan yazarlar dilsel olarak Lydialı veya Thrakialı (Mysialı veya Phrygialı) olarak tanımlanmaları konusunda hemfikir değillerdi; mitolojik soy ağaçları ise her iki grup ile ilişkilendirmektedir (Strabon 12.8.3; 13.4.5). Sınırları bilindiği üzere sürekli değişen (Strabon 12.8.2; cf. 14.1.38, 42) ve denizden Asya'nın dağlık arazilerine ulaşan ana yolların yer aldığı bu bölgenin nüfusunun ister istemez çok çeşitli olduğunu varsayabiliriz.

Ancak Maeonialıların etnik veya sadece mekânsal bir kimliği ne ölçüde iddia ettiklerini ve Sardis ile Pergamon güçlerinin egemenliklerini meşrulaştırmak için onları ne derece manipüle ettiğini değerlendirmemiz imkânsızdır. Mermnad soyundan gelen Lydialılar veya Attalos soyundan gelen Mysialılar Maeonialı veya onların torunları gibi gözükmüş, dolayısıyla ata toprakları üzerinde hak iddia etmiş olabilirler mi? Gerçekten de yalnızca seramikler üzerinde yer alan Lydce sözcükler veya bazı seramik ve metal objelerin "Lydia" kökenli olmasından yola çıkarak Yunan kentleri içerisinde bulunan Lydialıları tespit etmemiz imkânsızdır.<sup>17</sup> John M. Cook ve çalışma arkadaşları Bayraklı'daki arkeolojik kalıntıları Herodot'un kronolojisinden hareketle (1.14-16) yorumlamaya çalıştılar ve II. Alyattes'in "Eski Smyrna'yı" İÖ 7. yüzyılın sonunda tahrip ettiğini ifade ettiler.<sup>18</sup> Fakat bu gelenek Smyrna'nın Yunanlar tarafından yeniden kuruluşuna kadar 400 yıllık bir terk edilmişlikten bahseden Strabon ile (14.1.37) tutarlı değildir. Bu durumda "Eski Smyrna", Herodot'un ba-

<sup>12</sup> Cf. Macrobius, *Saturnalia* 5.22 ve Messenia'daki epigrafik kanıtlar için *Supplementum Epigraphicum Graecum* XXIV 284. İsim aynı zamanda Delos'ta bulunan Hyperboreos'lu bir genç kız ile uyumaktadır (Herodot 4.35; Euphronios fr. 103 Powell; Callimachos, *Delos'taki Artemis İlahisi* 204 ve *scholia ad locum*; Pseudo-Plato, *Axiochos* 371a; Nonnos 5.490; 48.332; *Etymologicum Magnum* s.u.), bunun dışında Roma'da Nemesis için bir yakarış olarak kullanılmaktadır *Inscriptiones Graecae* XIV 1389 = *Inscriptiones Graecae Urbis Romae* III 1155 B61). Etimoloji için bkz. Fauth 1969; daha genel olarak, Budin 2016. Cf. ayrıca Zgusta 1984, 177 §318.

<sup>13</sup> Jeffery 1964; daha genel olarak, Kearns 1992.

<sup>14</sup> Hawkins 2004 ve 2010.

<sup>15</sup> Bkz. Descat 2001; Herda 2013.

<sup>16</sup> Geyer 1925 yazılı kaynakları listelemektedir; cf. Schachermeyr 1937.

<sup>17</sup> Kerschner 2005 and 2010; cf. Ehrhardt 2005.

<sup>18</sup> Cook 1958-1959 ve 1985; Nicholls 1991; Cook, Nicholls ve Pyle 1998. Cf. Akurgal 1983; Akurgal 2009; Vergnaud 2012. Katoikism en az bir yazıt ile doğrulanmaktadır. Meriç ve Nollé 1998.

<sup>19</sup> Head 1911, 591-592.

şansız bir fetih denemesi olarak değerlendirdiği bir saldırı sonucunda (cf. Mimnermos fr. 13 West = 14 Allen = *FGrHist* 578 F 5 *apud* Pausanias 9.29.4; Dositheos *FGrHist* 290 F 5 = *BNJ* 54 F 7 *apud* Plutarkhos, *Parallela minora* 312e-313a; Pausanias 4.21.5), Gyges tarafından çoktan ortadan kaldırılmış olmalıydı (yaklaşık İÖ 680-644). Bunun dışında Theognis'i (1101-1104) dikkate alırsak Smyrna, arkeolojik verilere de yansıyan bir olayla, Persler tarafından İÖ 545 dolaylarında tahrip edilene kadar varlığını sürdürmüş olmalıydı. Bunun gibi birbirinden ayrılan geleneksel anlatımlar arkeolojik kronolojilerin ve delillerin yazılı ifadelerden ayrı tutularak oluşturulması ve tartışılması gerektiğini kanıtlamaktadır.

Aslında görünüme göre “Eski Smyrna” Hellenistik döneme kadar kesintisiz olarak iskân edilmiştir; Smyrna'nın siyasi topluluğunun İÖ 5. ve 4. yüzyıllardaki varlığı kanıtlanmaktadır (Klazomenai hakkında Atina'nın yayınladığı kararname *Sylloge*<sup>3</sup> 136=IG II<sup>2</sup> 28 l. 19, Rhodos standartında gümüş bir tetradrakhmi<sup>19</sup> ve, belki geriye dönük olarak, Pindaros fr. 204 Maehler ve Pseudo-Scylax §98 mevcut delillerdir). İS 2. yüzyılda Pausanias İskenderin kenti yeniden kuruluşunu bir *metoikêsis*, yani Eski Smyrna'dan Yeni Smyrna'ya taşınma olarak sunmaktadır (7.5.1). Bazı Yunan yazarlar yeniden kuruluş girişiminin ardında bulunmuş olması gereken Büyük İskender'in ve *diadokhlarının* anısını yüceltmek adına Klasik Dönem Smyrna'sının hatırasını silikleştirerek Hellenistik kenti ve onun Roma dönemindeki devamlılığını vurguladılar. Dolayısıyla siyasi ve etnik bilgiler o günün çıkarlarına uygun bir geçmişin oluşturulmasına yönelik olarak ele alınmıştı.

Smyrna'nın Yunan topluluklarının belirlenmesi konusunda da belirsizlikler hakimdir. Geleneksel görüşler Aiollerin Smyrna'nın ilk kurucuları olduğunu iddia eden Klasik dönem yazarları ile (örn. Herodot 1.149-150; Mimnermos, *Nanno* fr. 12 Diehl = fr. 9 West = *BNJ* 578 F 3 *apud* Strabon 14.1.4; Callimachos 5.11-12 Pfeiffer *apud* Athenaios, *Deipnosophistai* 7.106; Pausanias 7.5.1) Bayraklı'da önceliğin Ephesoslularda, yani İonlarda bulunduğunu savunan Strabon arasında ikiye ayrılmaktadır (cf. *infra*). Gerçekten de Smyrna dört yüzyıl boyunca Aiollere ait olmuş olsa da, söz konusu Aiol kimliğine ait çok az kalıntı mevcuttur: Bayraklı'da “Aiolis” mimarisine dair izler bulunmaktadır, ismi Aiol lehçesinde “kör” anlamına gelen ve belki de henüz Klasik dönemden itibaren *Mélésigenês* “Mélès nehrinin doğurduğu/ Mélès nehrinde doğan” olarak bilinen Homeros'un dili ise Aiol lehçesine dair bariz özellikler taşımaktadır (cf. Kritias 88 B 50 Diels-Kranz *apud* Philostratos, *Sofistlerin Hayatı*, Önsöz; belki Ephoros *BNJ* 70 F 1 ve Aristoteles, *Şairler Hakkında* fr. 76 Rose *apud* Pseudo-Plutarkhos, *Homeros'un Hayatı* [4] §2; Philostratos, *Imagines* 2.8; *Homeros ile Hesiodos Arasındaki Mücadele*; Pseudo-Herodotus, *Homeros'un Hayatı* §5; Aelius Aristides 17.14, vb.).<sup>20</sup> Ancak halkların diğer Aiolis yerleşimlerine dağılmasıyla birlikte topluluğun Aiolis karakteri ortadan kalkış olmalıdır. İonlar tarafından ele geçirilen “Aiolis Smyrna”nın güçlü bir etnik arka plana sahip olmadığı, aksine yalnızca coğrafi bir gösterge olduğu bile iddia edilebilir.<sup>21</sup> Fakat söz konusu yorum aynı zamanda Smyrna'lı göçmenlerin diğer Aiol kentleri tarafından kabul edilmesini de sağlayan bir Aiol topluluğunun varlığına işaret eden edebi kanıtlarla ters düşmektedir. Bununla birlikte, siyasi bir oluşum olarak, söz konusu topluluğun ancak daha geç dönemde Panionion örneği üzerinden şekillendiği ve Aiol kimliğinin kurgulanmış soy ağaçlarının aksine mekânsal bir birlikle ilişkili olduğu bir gerçektir. “Kentin giriş kapılarının önünde” yer alan ve dolayısıyla “kentlin koruyucusu” konumundaki yaşlı, sakallı bir Dionysos olan “yüce” Dionysos Bre(i)seus kültü buna dair bir kanıt olarak değerlendirilebilir. Smyrna'da kültürün varlığı Arkaik dönemden Roma dönemine kadar yazılı metinler dışında (Aelius Aristides 4.29) sikkeler (Smyrna'nın İÖ 2. yüzyıl tetradrakhmileri üzerindeki *cista mystica* ve Domitianus ile Julia Domna'nın pseudo-otonom sikkeleri üzerinde yer alan genç tanrı) ve yazıtlar üzerinde de kanıtlanmaktadır (kültle ilişkili olan İS 1. ve 2. yüzyıl yazıtları: *ISmyrna* no. 598-601, 622, 639, 652, 728-732, 758-759).<sup>22</sup> Aiollerin tanrı için kutlama yapmak amacıyla kent dışında buldukları sırada Smyrna'nın Ephesoslu-Kolophonlular tarafından ele geçirildiğini anlatan gelenek kentlin Aiol karakteri hakkında bir dayanak oluşturabilir (Herodot 1.150). Her ne kadar bu anlatım kendi tanrılarını onurlandırmayı sürdüren kuşatılmış kentler için kullanılan ortak bir şema olsa da, yenilgiye izin vermiş olan tanrının kimliği mağlup Aioller ile muzaffer İonların kül-

<sup>20</sup> Smyrna'da Homeros için bkz. Heyman 1982; Klose 1987, 37.

<sup>21</sup> Cf. Hall 1997; Rubinstein 2004a.

<sup>22</sup> Klose 1987, 31; Harland 2014 n° 137; daha genel olarak, Jessen 1897.

<sup>23</sup> Bununla kıyaslanabilecek bir öykü Aelius Aristides tarafından Khiosluların kenti ele geçirmeye yönelik başarısız bir denemesi çer-

türleri arasındaki zıtlığı vurgulamaktadır.<sup>23</sup> Tanrının Aiolis çevresi ile olan bağlantısı dolaylı olarak “Breiseus” tanımlaması ile ifade edilmektedir. Bu isim, her ne kadar Smyrna’lılar tarafından yaratılmış olsa da, yerel Nympheler ile birlikte Lesbos’daki Brisa burnunda (günümüzde Phokas burnu) bulunan tanrı Dionysios Brèsès/Brèsagènès ile belli bir noktada ilişkili olabilir (cf. Androtion *BNJ* 324 F 56 *apud Etymologicum Magnum s.u.* “Brisaios” ve *IG XII.2* 478). Görünüşe göre Aioller adalardan ana karaya geçişlerinde bu koruyucu tanrıya sahiptiler. Bu tarihi olay dışında, Dionysos’a ibadet eden Aioller ve İonlar arasındaki bir zıtlığa dair izler yoktur. Tanrı, her ne kadar sikkeler üzerinde bilindik genç, sakalsız yüzü ile tasvir edilmiş olsa da, Smyrna’nın pantheonunda varlığını sürdürdü ve Magnesia ad Sipylum’a aktarıldı (*ISmyrna* 573 l. 85).<sup>24</sup> Ayrıca tıpkı Smyrna’da olduğu gibi (*ISmyrna* 655), Dionysos ve Demeter İonia kenti Ephesos’ta da “kent koruyucuları” olarak karşımıza çıkmaktadır. (*IEphesos* 1595). Bu durumun “İonia” mirası mı yoksa birbiriyle mücadele eden veya uyum içerisinde olan kültürleri biçimlendirmiş olan aktarımların bir etkisi mi olduğunu kesin olarak söylemek imkânsızdır.

Bununla birlikte, Smyrna’nın silinmiş olan Aiol kimliğinin aksine, İonia karakterinin İÖ 7. yüzyılın başlarından itibaren öne çıktığını kabul etmek gerekmektedir (cf. Pausanias 5.8.7)<sup>25</sup> Kolophonlular (Herodot 1.150) veya Kolophonlular aracılığıyla Ephesoslular tarafından (Strabon 14.1.4) ele geçirilen kent Panionion’da yer almayı talep etmiş ve en geç İÖ 3. yüzyılda bu hakkı kazanmıştı (Pausanias 7.5.1; Vitruvius, *Mimarlık Hakkında* 4.1.4; cf. Herodot 1.143; *Suda s.u.* “*Ton Kolophôna épithes*”). Romalılara göre Klaros’da bulunan Apollon kâhininin kehanetine uygun olarak yeniden kurulan kent (*ISmyrna* 647; Pausanias 7.5.3), İonia’lıydı. Güzelliği Asya’nın birincisi olarak ünlenmesini sağlarken, inşasını ve yeniden yapılanmasını destekleyen imparatorların ihtişamı ile ünü tüm dünyaya ulaşmaktaydı. Kentin kuruluş hikâyeleri üzerinden oluşturulan geçmişi bu övgülere uygun hale getirilmek amacıyla, Strabon’dan Aelius Aristides’e kadar yeniden düzenlendi.<sup>26</sup>

## II. Antik Smyrna’nın Mit ve Efsaneleri: Geçmişin Gözünden Geçmiş

Smyrna’nın kuruluş hikâyelerinin karakteristik özellikleri çeşitlilik ve bütünlüktür. Yalnızca Roma dönemi metinlerinde (İS 1. - 2. yüzyıllar) kapsamlı olarak yer alan mitler İonia fethi zamanına kadar geri gidebilecek unsurlar içermektedirler. Büyük İskender ile ilgili olan efsane ise yaşamı sırasında olmasa bile, ölümünden kısa süre sonra yaratılmış olmalıdır. İki efsanevi gelenek, diğer İonia yerleşimlerinin efsaneleri ile paralel olarak, İonia tarihinin iki döneminden birine atıfta bulunmaktadır. Bunlardan ilki Pers hâkimiyeti öncesi, İonialıların Orta Yunanistan ve Peloponnesos’un çeşitli bölgeleri ile ilişkilerin varlığını iddia ettikleri dönemdir, diğeri ise Atina zaferinin ve Delos birliğinin kuruluşunun ardından, Atina’nın İonia’nın metropolis’i olduğu dönemdir. Bahsi geçen ikinci efsanevi gelenek aynı zamanda Hellenistik dönemde kentlerin yeniden kuruluşunda izlenen bilindik motifi izlemektedir.

### II.1. Tantalos ve Pelops’un Kayıp Kentleri: İonia-Akha Konteksti Çerçevesinde Yerel Lydia kökleri

İÖ yaklaşık 245/241 yıllarında Smyrna ve Magnesia ad Sipylum bir *sympoliteia* antlaşması akdettiler. Buna göre Smyrna’nın ata topraklarında yaşayan Magnesia’lılara yurttaşlık ve yerleşim sağlandı (*OGIS* 229 = *I.Magnesia am Sipylos* 1 = *I.Smyrna* 573). Üçüncü Suriye savaşı kayıtlarında detaylandırılan bu belgede Smyrna’nın Sipylos çevresinde arazi talebi kaydedilmektedir. Olasılıkla Magnesia ad Sipylum’un yerlisi olan Pausanias İS 2. yüzyılda Tantalos ve çocukları,

çevresinde anlatılmaktadır (17.5-6; 21.4). Dolayısıyla söz konusu Dionysos’a Aiol kimliği atfetmek imkânsızdır. Benzer bir durum Aiol Smyrnalıların kendisi için siyah bir boğa kurban ettikleri *daimon* Boubrostis, “doymayan açlık” için de geçerlidir (Metrodoros *BNJ* 43 F 3 *apud* Plutarkhos, *Symposiaka / Quaestiones convivales* 6.8.1, 694A-B). Ancak Smyrna’nın bu ünlü tanrısal varlığının da “İonialı” olduğu söylenmektedir (Eustathios, *Homeros’un İlyas’ına Yorum* 24.532, vol. 4 p. 950 van der Valk).

<sup>24</sup> Merkelbach 1979; Klose 1987, 31; Hirschmann 2006; daha genel olarak, bkz. Öztürk 2010.

<sup>25</sup> İonia kuruluş efsaneleri için bkz. MacSweeney 2013.

<sup>26</sup> Metinlerin tartışmaları için bkz. Franco 2005; cf. Pont 2008; Tozan 2015.

<sup>27</sup> Jones 1994. Yerel arazi özellikleri ve Yunan dini arasındaki ilişki için bkz. Buxton 1994, 81-113.

Pelops ve Niobe ile ilişki olan yakındaki *lieux de mémoire*'i aktarır: Tantalos'un evini, mezarını ve kentini kaplayan göl, Meter Plastênê tapınağının üzerindeki Pelops'un tahtı, ve Temnos'ta Aphrodite'ye adanmış olan mersin ağacından yapılmış heykel (5.13.7; cf. 2.22.3; 7.24.13; 8.17.3; Aelius Aristides 17.3; 18.2, 8; 21.3, 10).<sup>27</sup> Tüm bunlar en geç İS 1. yüzyılda Smyrna'nın kuruluş hikayesine dahil edilmiş olan tuhaf kayalar ve peyzaj oluşumları ve, Temnos Aphroditesi durumunda olduğu gibi, yerel efsanelere ilham veren eski idollerdir. Kent toplamda üç neokoros unvanından ilkinin aldığı (İS 26) Smyrnalıların ilk kurucuları olarak Tantalos'u öne sürdüklerini aktaran ilk kişi Tacitus'dur (*Annales* 4.56).<sup>28</sup> Bu gelenek başka kaynaklar tarafından da onaylanmaktadır. Bunlara göre Zeus'un oğlu olan Tantalos Sipylos dağında *Tantalıs/Sipylos/Archaeopolıs/Clope/Lebade* isimli bir kentin kurucusudur (Pliny the Elder 2.205; 5.117; cf. Pausanias 7.24.13; Aelius Aristides 17.3-5; 18.2, 8; 21.3) hemen ardından ise Naulokhon (Bayraklı/Eski Smyrna) ve Pagos dağında Yeni Smyrna kurulmuştur (Stephanos Byzantios, s.u. "Smyrna"). Sipylos dağında bulunan Tantalos'un kenti tanrıların ve kahramanların birlikte ziyafetler verdiği ve Kuretlerin Zeus'un Annesi için dans ettiği bir Altın Çağ ortamıdır. (*Ilias* 24.614-617; Pindar, *Olympia* 1.36-38, cf. Aelius Aristides 17.3; 18.2; 21.3). Bir deprem sonucunda kentin yok oluşunu hatırlatan göl belki Yamanlar Dağı üzerinde bulunan Karagöl, antik *Sale* veya *Saloe* gölü olabilir (Aristotle, *Meteorologica* 2.8 368b; Strabon 1.3.17; 12.8.18; Plinius 2.205, 5.117; Pausanias 5.13.7; 7.24.13; 8.17.3; *Scholia ad Homeri Odysseiam* 11.582).<sup>29</sup> Yerel efsaneler ayrıca, bölgedeki bir diğer tuhaf kaya oluşumunda gördükleri, Tantalos'un kızı Niobe'nin kara talihini de anlatmaktaydılar (Ovidius, *Metamorphoses* 6.309-312; Pausanias 1.21.2; 8.2.7; günümüzde Ağlayan Kaya, Fig. 2a-b). Bunun dışında, ileride Peloponessos'a ismini verecek olan oğlu Pelops aynı derecede Sipylos'un kurucusu veya ortak kurucusu olarak görülüyor, Smyrna'nın ise kesin kurucusu olarak kabul ediliyordu. Bu sebepten dolayı Smyrna tüm Peloponessosluların metropolisi ve Olimpiyat oyunlarının ilk kaynağı olarak kabul edilmiş olabilir (cf. Aelius Aristides 21.3, 10, ve Antoninus Pius dönemine ait Pelops ve Hippodameia'nın tasvir edildiği Smyrna sikkeleri, Fig. 3).<sup>30</sup>

Phrygia ve Lydia arasında yer alan Sipylos ve yakında bulunan Lesbos adası ile (Stephanos Byzantios, s.u. "Tantalos") olan yerel bağlantılar dışında Pelops ve ailesi Peloponessos'un Dor öncesi dönemiyle de etnik bir ilişkiye işaret etmektedir.<sup>31</sup> Tantalidler sayesinde İonialıların Küçük Asya'nın batısını işgal etmeleri ata topraklarına geri dönüş ve bu toprakları yeniden ele geçirme gibi görülebilmekteydi. Bu durum hem Peloponessos hem de Asya kökenlerini göz önünde bulunduran İonialıların Akhalarla ilgili Troia savaşı gibi hikâyeleri anlatmalarını açıklamaktadır. Aynı zamanda Mimnermos'un İonia'daki Kolophon'un Akhalı kurucusu olan Pylos'lu Neleus'u Smyrna ile ilişkilendirmesini de haklı çıkarmaktadır (*Nanno* fr. 12 Diehl = fr. 9 West = *BNJ* 578 F 3 *apud* Strabon 14.1.4). Mimnermos'un Smyrnalı askerlere örnek olarak sunduğu Argos'lu Diomedesin portresi karşısında modern filologlar şaşkınlık duymaktadırlar.<sup>32</sup> Ancak Atreus'un oğlu Diomedes Pelops'un torunu ve Tantalos'un oğlunun torunuydu (*Ilias* 2.104-106; *Odyseia* 11.582-592). Mimnermos'un mısraları Maeonia Sipylos'unun Tantalidlerinin henüz Arkaik dönemden itibaren İonia'nın efsanevi soy ağacına dâhil olduklarını kanıtlamaktadır. Lydia gücü söz konusu bağlantıyı taklit veya karşı koyma ile pekiştirmiş olabilir çünkü Peloponessos'a ismini veren eponym aynı zamanda Sardis'te ("Pelopis") ve Thyateira'da (önceleri "Pelopeia"; cf. Tacitus 4.55; Plinius 5.115; Stephanos Byzantios, s.u. "Thyateira") birer boyun eponymiydi.<sup>33</sup> Ayrıca Pergamon'lu Attalidler de Pelops'un kızı Lysidikê üzerinden onun soyundan geldiklerini iddia etmekteydiler (Nikander fr. 104 Gow-Scholfield). Dolayısıyla Smyrna'nın Tantalidler tarafından kuruluşunu anlatan kuruluş mitlerini İonialıların Küçük Asya'nın batısını ele geçirmelerini meşrulaştırmaya çalıştıkları Arkaik dönem ile Smyrna'nın Attalidlerden Roma etki alanına geçerek Peloponessos ile olan ilişkilerini vurguladığı Hellenistik dönem arasında tarihlemek zordur. Bununla birlikte

<sup>28</sup> Genel olarak onurlandırma unvanlarını elde etmek için yapılan yarışmalar için bkz. Heller 2006, 328-332; Linant de Bellefonds 2011.

<sup>29</sup> Yamanlar Dağı üzerindeki arkeolojik kalıntılar için bkz. Akkurnaz 2013.

<sup>30</sup> Klose 1987, 36; cf. Lacroix 1976.

<sup>31</sup> Cf. Jones 1994; Kelp 2015, 130-132.

<sup>32</sup> Cf. Grethlein 2007 bibliyografya'ya sahiptir; daha genel olarak, Mimnermos'un İonia kolonizasyonu ile ilgili gelenekler çerçevesindeki aktarımları için bkz. see Brillante 1993; Herda 2009.

<sup>33</sup> Vlassopoulos 2013, 301.

<sup>34</sup> Bkz. Türk 1927; Klose, 27-28; Blok 1995 ve 1996; Langner 2014.

Smyrna'nın Tantalidler tarafından kuruluşunu anlatan mit Roma döneminde açıkça mekân (kuzey-batı Küçük Asya) ve soy (Akha-İon) ile ilgili kimlik iddia etmek amacıyla kullanılmaktaydı. Bir bütün olarak bakarsak Tantalid efsanesi eski Anadolu inançları ve coğrafyasına dayanan yerel bir mitin komşu topluluklarda gelişmesi ve farklı etnik beyanlarda bulunan soy ağaçlarını entegre etmesine dair güzel bir örnektir.

## II.2. Amazon Smyrna ve Theseus: İonia-Atina'nın Asya Üzerinde Hak İddiaları

Gerek metinlerde gerekse tasvirlerde Smyrna'nın kökenlerine dair en sık rastlanan açıklamada kente ismini veren eponym olarak Amazon Smyrna'ya değinilmektedir (Ephoros *BNJ* 70 F 114a *apud* Strabon 12.3.21; *cf.* Strabon 11.5.4; 14.1.4; Plinius 5.118; Tacitus, *Annales* 4.56). Bu durumun temel sebebi elimizdeki kaynakların tarihleri ve özellikleridir. Roma hâkimiyeti altında Amazon figürü kişiselleştirilen kentlerin yaygın bir sembolü haline geldi. Bu durum hem genel anlamda kentlerin tanrıça Roma ile olan ilişkileriyle bağlantılı olarak görülürken, daha özel olarak ele aldığımızda Barbar bir ortamda, Küçük Asya'nın batısında kurulan kentlerde karşımıza çıkmaktadır.<sup>34</sup> Amazonları kent sembolü olarak öne çıkaran sayısız sikke ile bazı durumlarda resim ve heykel tasvirleri, halka yönelik konuşmalar, anıtlar ve isimlerden anlaşıldığı üzere yerel tercihler üzerinde muazzam bir etkiye sahipti. Dünya sahnesinde iyi bir şekilde temsil edilmek istenen bir kent için Amazon mitleri bir takım avantajlar sunmaktaydı: kolayca tanınabilmekteydiler ve kentler arasındaki *homonoia* antlaşmaları gibi bir senteze dair olaylarda kullanılabilmekteydiler (Fig. 4).<sup>35</sup> Artemis'in hizmetkârları olan Amazonlar soylu bir semboldü ve cesaretleri, adaletleri ve iffetleri için övülmekteydiler. Mitleri sıklıkla eskiydi veya en azından, Homeros çevresi ile ilişkilendirilebilirdi (*Ilias* 3.185-189, 6.178-187; *cf.* Arktinos, *Aithiopsis* fr. 1-2). Bizzat kent kurucuları olmamakla birlikte (daha ziyade eski yerel tanrıçaların bir yansıması olarak tapınak kurucularıydılar) erkekler tarafından gerçekleştirilen kuruluşlarla ilgili çeşitli mitlere dahil edilebiliyorlardı. Aynı zamanda ilkel, anormal, barbar güçlerin Hellenizm ve sonrasında Roma hâkimiyeti altına girişine dair net bir işaret olarak Yunan ve Roma gücünü ifade ediyorlardı. Tıpkı Tantalid efsanelerinde olduğu gibi, Smyrna'nın Amazon mitleri, hem mekânsal hem de ırksal, ikili bir bağ içermektedirler. Amazonlar Barbar gücünün bir sembolü olduğu için Anadolu ile ilişkili bir bağ bulunmaktadır. Aynı zamanda Amazon Smyrna (Sarmonê ile örtüşüyor olabilir *cf. supra*) her zaman hem Smyrna hem de Ephesos kenti ile ilişkili olduğu için İonia ile ilişkili bir bağa da sahiptirler (Strabon 14.1.4, iki Arkaik Ephesos'lu şair hakkında yorumda bulunmaktadır, Kallinos fr. 2a West ve Hipponax fr. 50 West).

Smyrna'nın Arkaik dönemden Roma dönemine kadar Ephesos'a göre daha geri planda kalması tarihsel anlatımlara öncülük eden bir mite aktarılmıştır. Ephesos en geç İÖ 5. yüzyılda Amazonların Artemision'da sahip oldukları rolü tanımlamaktaydı. Bu tarihte tapınağın heykeltıraşlık süslemeleri için yapılan ünlü bir yarışma Polykleitos ve Pheidias'ı karşı karşıya getirmişti (Plinius 34.53; Lukianos, *Imagines* 4, 6). Bunun dışında Strabon'a göre (14.1.4) İonialılar-Ephesoslular bu toprakları Aiollerden almamış, aksine yalnızca kendilerinden çalınmış olanı geri almışlardı. Ephesoslular ve Smyrnalılar hemşeriydiler, Smyrnalıları ise Ephesos'u terk ederek bir günlük deniz yolculuğundan daha uzak mesafede, kuzeyde, körfez boyunca 320 stadia anakaraya doğru hareket ederek Galliesion, Olympos ve Tmolos dağları arasına yerleşmişlerdi (Strabon 14.1.2). Bunlar Barbar Lelegleri topraklarından eden Smyrna'nın ilk Yunan kurucuları olacaklardı, fakat sırasıyla Aioller tarafından yenilgiye uğratarak Kolophon'a sürüleceklerdi. Kolophonlular ile birlikte Ephesoslular kentlerini Aiollerden geri almış olacaklardı. Bu sebeple Ephesos'un kraliçesi ve Smyrna'nın eponymi olan Amazon Smyrnanın adımlarını takip ettiler.

Ephesos'a ait Amazon mitleri İonia tarihinin Atina öncesi ve sonrası dönemleri arasındaki keskin ayrımı ortaya koymaktadır. Atina ile yaşanan çekişmeler sırasında (tıpkı İÖ 411'de gerçekleşen ayaklanmada olduğu gibi, *cf.* Plutarkhos, *Lysander'in Yaşamı* 3), Amazonların Theseus'a karşı mücadelesi Atina'ya karşı bir direniş sembolü olarak görülüyordu. Bununla birlikte İÖ 4. yüzyıldan itibaren Amazonların uygar Yunanlar tarafından yenilen Barbarlar ile eşdeğer görüldüğü Atina ideolojisi ve ikonografisi genellikle kabul görmekteydi.<sup>36</sup> Smyrna'da, her ne kadar bu iki gelenek olasılıkla sırasıyla

<sup>35</sup> Pera 1984; Franke ve Nollé 1997, 197-219.

<sup>36</sup> MacSweeney 2013, 137-146.

<sup>37</sup> Cosmas Hagiopolites, *PG* 38, 547; Aziz Muhterem Bede, *Dünyanın Yedi Harikasından* §4; Latince el yazması *Vaticanus*'de yer

Arkaik ve Klasik döneme kadar geri gidiyor olsa da, her ikisi de sadece daha geç tanıklıklarla bilinmektedir. Daha erken olan Anadolu kökenli senaryo Poseidon'un oğlu ve Priamos'un müttefiki ve aynı zamanda Amazonlara karşı savaşçı olan Bellerophon mitosu ile temsil edilmektedir: Smyrna limanına (Sipylos Magnesia'sı ile ilişkili olarak) miknatis özellikleri kullanılarak yerleştirilmiş olan kahramanın Pegasus üzerindeki büyüleyici heykeli - aynı zamanda Poseidon'un hediyesiydi cf. Aelius Aristides 17.16; 21.10 - Geç Antik Çağ ve Ortaçağ dünyasının harikalarından biriydi.<sup>37</sup> Atina etkisi ise Anadolu'da Amazonlara karşı bir sefer düzenledikten sonra Smyrna'yı kuran Theseus ile temsil edilmektedir (Aelius Aristides 17.5; 18.2; 19.4; 20.4-5, 20; 21.4; cf. Tacitus, *Annales* 4.56; Isidorus Hispaniensis, *Etymologiae* 15.1.39). Theseus'un Smyrna ile ilgili olan mitinin ortaya çıkışını tarihlemek güçtür. Hellenistik *synoikismos* sırasında ortaya çıkmış olabilecek olan *Theseis* kabilesinin kuruluşu (Miletos'ta Klasik veya Hellenistik dönemde bir karşılığı bulunmaktadır) kesin bir *terminus ante quem* olarak değerlendirilebilir.<sup>38</sup> Hellenistik ve Roma dönemlerinde kent Atina'ya dayanan kültürel mirası ile kendisini yüceltebilmekteydi. Ancak, Sardis ve Gordion'da ele geçen mimari terracotta figürlerin gösterdiği üzere, Theseus'un Girit seferi ve Minotaurus'a karşı mücadelesi Küçük Asya'nın batısında, özellikle de Lydia'da, henüz İÖ 6. yüzyılın başlarından itibaren bilinmekteydi.<sup>39</sup> Theseus'un Küçük Asya'nın kuzeybatısında sahne alan hikâyelerinin Klasik ve Hellenistik dönemlerde yayılmaya devam ettiğini varsayabiliriz. Bunlar bir yandan Atinanın Perslere karşı olan mücadelede ve Delos Birliği içerisinde üstünlüğünü kabul eden İonia geleneklerinin yansıması iken, diğer yandan Lydia hanedanlığının Heraklidler tarafından kurulduğunu anlatan mitosa bir cevap niteliğindedir. Theseus'un Amazonlara karşı olan savaşları ve Argonotlar ile katıldığı sefer dahil bir çok serüveni aslında Herakles ve onun etrafında gelişen hikâyelere Geç Arkaik ve Klasik dönem "yanıtlarıydı" (cf. Plutarkhos, *Theseus'un Yaşamı* 29.3).<sup>40</sup> Bu gelenek Atina'nın Smyrna'nın metropolisi olduğu iddiasını sadece siyasi açıdan değil - mesela Smyrna Pannonion'a dahil olduğunda metropolis konumunda olan Ephesos üzerinden (Strabon 14.1.4) - aynı zamanda kültürel açıdan karşılamış olabilir. Smyrna kolonisi konumuna geldiğinde Atina Homeros'un nihai ata toprağı olacaktır. İmparatorluk döneminde öne çıkan bu geleneğin kökleri İÖ 6. yüzyıla kadar geri gidebilmekteydi (Aelius Aristides 29.27; *Antihologia Palatina* 11.442 Homeros ve Smyrna'nın metropolisi olan Atinalı Peisistratos'u ilişkilendirmektedir).

Theseus'un Smyrna ile ilişkili olan hikayesinin başlıca özgünlüğü, özellikle Ephesos ile karşılaştırıldığında, kahramanın Atina (İon) ve Thessalia (Aiol) olmak üzere çifte etnik kökene sahip olmasıdır. Genel anlamda Lapithler ile olan bağlantısı, daha özel olarak ise Thessalia/Attika kökenli arkadaşı (Zeus veya İxion'un oğlu) Peirithoos aracılığıyla Atinalı Theseus'un hâlihazırda bir Aiol yönü bulunmaktaydı. Daha çarpıcı olan durum ise, Theseus'un Thessalia'lı bir adaşının bulunmasıydı: Pseudo-Herodotos *Homeros'un Hayatı*'nda Kymè'nin kurucusu, Troia savaşındaki Thessalia'lı savaşçının oğlu olan Theseus'un Smyrna'yı kurduğunu ve kente eşinin adını verdiğini aktarmaktadır. İstisnai ve belki de ikincil ve geç olsa da, bu gelenek Smyrna'nın, kökeni Thessalialılardan gelen Aiol kökenini hatırlatmaya yönelik bir girişim olabilir. Her halükarda Theseus ve Amazon mitlerinin Smyrna soy ağaçlarıyla ilişkili olduğu ve Antik çağ boyunca etnik köken iddialarında bulunmak amacıyla yaratıldıkları ve yeniden biçimlendirildiklerini gösteren ek kanıt niteliğindedirler.

### II.3. Büyük İskender'in Kenti Yeniden Kuruşu: Anadolu ve İonia Kaynaklarına Dayalı bir Roma Efsanesi

Eski Smyrna ile ilgili geleneklerde olduğu gibi, Yeni Smyrna'nın kuruluşuna dair tüm Hellenistik gelenekler de geç dönemlidir ve Smyrna'nın Roma ile arasında bulunan özel ilişkiye yönelmektedir. Bu gelenekler Smyrna'nın yeniden kuruluşunu, tahkim edilmesini ve yeni *synoikismos*'un oluşumunu gerçekçi bir hikaye ile Antigonos Monophthalmos'a ve Lysimakhos'a atfeden Strabon'dan (14.1.37) bir kez daha uzaklaşmaktadır. Küçük Asya'nın Ege kıyılarında, gerek

alan Mela'nın *Chronographia*'sının başlığında yer alan not 2949, fol. 149v (9. yüzyıl, Omont tarafından düzenlenmiştir 1882, 49): bkz. Reinach 1912; Deonna 1914; Tekoğlu ve Ersoy 2015.

<sup>38</sup> Pierart 1983 ve 1985, kronolojik tartışmayla ilgili bibliyografya içermektedir.

<sup>39</sup> Berndt 2015, daha geniş kaynakça içermektedir.

<sup>40</sup> Yine de Sardis'te olduğu gibi Smyrna'da da, özellikle uzun vadede, biri diğerini engellemiyor. Herakles'in Roma İmparatorluk döneminde Aphrodite Stratonikis ile ilişkili olarak Smyrna'daki varlığına rastlanmaktadır: Jones 1990.

<sup>41</sup> Klose 1987, 28-30, 36; daha genel olarak, Dahmen 2007, 27-28, 52, 54-55, 129-130.

Troas (Aleksandria Troas/İlion) gerekse İonia'da (Ephesos *cf.* Pausanias 7.3.4) ayağa kaldırılan veya yeniden kurulan kentlerin ışığında bu durum şaşırtıcı değildir. Bu şekilde hareket ederek *diadokhlar* İskender'in projesini tamamlamış olacaktı.

Geç dönem yazarları (Pausanias 7.5.1-2; Aelius Aristides 19.4; 20.4, 7, 20; 21.4; 50.41-42) ve Smyrna'nın kendi sikkeleri üzerinde kullanılacak olan sembollere karar veren yerel otoriteler (Marcus Aurelius [Fig. 5], III. Gordianus ve Phillipus Arabs hâkimiyetinde) yalnızca İskender'in sahip olduğu paydan bahsetmektedir. Buna göre İskender Pagos dağı üzerinde (modern Kadifekale), bir kaynak yakınında bulunan çınar ağacının altında uyuyakalmış ve iki yerel tanrısal varlık olan Nemeseis'ler tarafından rüyasında ziyaret edilmişti. Yaşlı Plinius'un İskender'e bulunduğu atıftan (5.118) ve Domitianus döneminde basılan Nemeseis tasvirli ilk sikkelerden hareketle bu efsanenin İS 1. yüzyıldan önce ortaya çıkmadığı yorumunda bulunabiliriz.<sup>41</sup> Smyrna'nın Roma ile ilişkilerinde daha büyük siyasi ve ekonomik çıkarlar sağlamak amacıyla kentin yeniden kuruluşunu ardıllarından çok Nemesis'lerden ilham alan İskender'in kendisine dayandırması için üç ayrı sebebi bulunmaktaydı. İlk sebep Nemesislerin sahip olduğu önemdir. Attika'da bulunan Rhamnous ile birlikte, Smyrna Nemesis'in en eski kutsal alanlarından biridir (*cf.* Pausanias 1.33.7). İkili tanrıçası antik dünyada benzersizdir. Olasılıkla yaşam döngüsü ve evrensel düzenden sorumlu Anadolu kökenli tanrısal varlıklardan hareketle ortaya çıkan (ancak Artemis, Aphrodite, Kybele ve Tykhe'den farklıdır), iki Nemeseis ölüm ve yaşamın simgesi olarak (*cf.* *Apokalips* 2:8) cezalandırma ve denge aracılığıyla (*cf.* *AP* 12.193) kentin ilahi adaletine ve zaferine hükmettiler.<sup>42</sup> Romalılar Nemesis kültürünü olasılıkla İÖ 1. yüzyılda İskenderiye'den almışlardı (*cf.* Appianus, *Sivil Savaşlar* 2.[13.]90). Roma'ya tapan ilk Asya kenti olan Smyrna (İÖ 195'den itibaren, Tacitus, *Annales* 4.55-56, *cf.* Aelius Aristides 19.13) sahip olduğu dini ayrıcalıktan faydalanarak yalnızca imparatorluk kültüne ait üç tapınak elde etmekle kalmadı, aynı zamanda daha önce Hadrian dönemi cistophorosu üzerinde varlığı bilinen Nemeseion'un da genişletilmiş olduğu Caracalla döneminde "*Metropolis*" ünvanını aldı (*ISmyrna* 725).<sup>43</sup> Bu dünyevi kültürün Roma'ya karşı gösterilen sadakat ile olan ilişkisi İS 250'de Nemesis'lere tapmayı reddeden Pionios'un şehit edilmesinde açıkça görülmektedir.<sup>44</sup>

İkinci sebep Roma imparatorlarının, kentin *euergetes*'i olarak, Büyük İskender ile benzeşmeleridir (mitos'ta kendisinden önce Pelops aynı konumda bulunmaktaydı). Bu karşılaştırmadan gururu okşanan Roma imparatorları kenti ziyaret ederek hem ünvanlar vermiş, hem de depremlerden sonra kentin ayağa kaldırılması için maddi destek sağlamışlardır.<sup>45</sup> Üçüncü sebep Apollon'un Klaros'taki kehanet merkezine yapılan atıftır. Kolophonlulara ait olan söz konusu tapınak Roma İmparatorluk döneminde özellikle büyük üne sahipti.<sup>46</sup> Smyrna için bir kehanette bulunması (*cf.* *ISmyrna* 647) yerel kimliğin, İonia kökeninin ve Kolophon ile olan bağlantının kabul edilmesinin bir diğer yoluydu.

Tüm bu taktikler gösteriyor ki, her ne kadar Smyrna atası ve rakibi olan Ephesos'u asla geçemeyecek ve "Asya'nın birincisi" olamayacak olsa da, olasılıkla ünlü hitabet okullarında öğretilen yöntemlerle tarihsel ve efsanevi geçmişini manipüle ederek güzelliği ile birinci olmasını sağlayacak gerekli kaynaklara sahipti.

<sup>42</sup> Posnansky 1890, 61-67; Hemer 1986, 57-77; Hornum 1993; Tataki 2009; Kılıç 2014. Kybele için, bkz. Rein 1993.

<sup>43</sup> Üç "*neokoros*" ünvanına karşılık gelen üç imparatorluk tapınağı aşağıdaki gibi elde edilmiştir: 1) İS 26'da Tiberius ve Livia için (belki Nemeseion'da. Traianus da bu tapınağa kendi Nemeseis tasvirini sunmuş olabilir, *cf.* Dio Chrystostom 40.14); 2) İS 123/4'de Değirmen-tepe'de Zeus Akraios ile ilişkilendirilen Hadrianus için (Kılıç ve Gülbay 2010); 3) İS 214-215'te belki Roma ve Tykhe tapınağında Caracalla için. Bkz. Burrell 2004, 38-54; Dmitriev 2005, 248-265; Meyer 2006; Laroche 2009; Nemesis ve Nemeseion için, bkz. Klose 1987, 28-30, 36; Kılıç 2014.

<sup>44</sup> Robert 1994, 8-9, 65-66.

<sup>45</sup> Depremlerin listesi için, bkz. Lesvigne 2015.

<sup>46</sup> Ferrary 2014.

## Sonuç: Bir *Ethnos* ve Geçmişinin Oluşturulması

Kuruluş geleneklerini ele aldığımızda kaynaklar genelde cılız, eksik ve çağdışıdır. Bir mitos veya efsanenin çeşitli versiyonlarını tarihlemek birçok kez güçtür ve söz konusu köken anlatımlarında kendi yansımalarını gördüğü varsayılan toplumun çeşitli bölümleri üzerindeki etkilerini değerlendirmek imkânsızdır. Yine de motif veya anlatımların ortaya çıktığı farklı kontektleri anlamamız ve yazarlarının amaçlarını açıklayabilmemiz mümkündür. Sonuç olarak *ethnos*'un tarihinin belli bölümlerini yansıtan, az veya çok sayıda parçalara ayrılmış bir görüntüsüne ulaşabiliyoruz.

Smyrna hakkındaki deliller oldukça zengin, fakat dağınık ve geç tarihlidir. Antik çağda İzmir körfezinde yaşamış olan tüm *ethnoslar* arasından yalnızca İonlar yerel gelenekler üzerinde iz bırakmıştır. Aioller İonlar ile asimile olmuş (Dionysius Briesus kültü düşünülürse) veya sıradışı gelenekler içerisinden yeniden keşfedilen (örneğin Thessalia'lı Theseus) şaibeli bir varlığa sahiptir. Sürekli "diğer" olan Barbar unsurlara karşı gelen toplulukların kuruluş mitlerinden farklı olarak Smyrna'nın kökenine dair gelenekler karmaşık, hatta belirsizdir ve birden fazla olası anlama sahiptir. Bu doğrultuda günümüzde korunmuş olan bir efsanevi ve iki mitolojik gelenek tek bir etnik unsur üzerine yoğunlaşmaktan ziyade en azından iki farklı mekan, kültür ve zaman arasında bir bağ olarak işlev görmektedir. Örneğin Tantalos ve Pelops Sipylos bölgesi ve Akha soyu üzerinden hem mekânsal kimlik hem de etnik kimlik sembolleridir. Amazonlar ve Theseus bazen Naulokhon/Bayraklı üzerinden Anadolu çevresini anımsatırken aynı zamanda Ephesos ve Atina'nın üstünlüğünü de hatırlatmaktadır. İskenderin hayali Anadolu'nun İonialı geçmişi ile Roma egemenliği altındaki geleceği arasında bir köprü kurmaktadır. Tantalos ve Pelops yerel çevre ve mitosu hatırlatmaktadır. Amazonlar karşısında zafer kazanan Egeli kahraman Theseus İonialı, Hellenistik bir kabileye sahiptir. İskender yeni, evrensel bir uygarlığın kurucusudur. Birbiriyle tutarlı olan bu anlatım dizisi bir tesadüften ziyade Smyrna'nın Roma İmparatorluk döneminde "Musaların sabit kürsüsü" olmasını sağlayan hitabet okullarının bilinçli bir seçimiydi (Philostratos, *Sofistlerin Yaşamları* 1.21.516). Gelenekler zaman içerisinde yeniden yorumlanan ve belki Lydia, Seleukid veya Attalid kontektleri içinde de yer bulan bazı eski unsurlardan oluşmaktadırlar - mesela Pelops, Amazonlar, Theseus ve İskender. Anlatımların okuduğumuz son halleri Romalılar tarafından derlenmiştir ve Smyrnalıların iddialarını karşılamaktadırlar. İçte, üçlü kuruluş tasarımı dağlarda, ovalarda ve deniz kıyısında yaşayan ve çatışma içerisinde bulunan grupları bir araya getirmekteydi (mesela İS 2. yüzyılda olduğu gibi, Philostratos, *Sofistlerin Yaşamları* 1.25); dışta ise Roma ve diğer Yunan kentlerine karşı Smyrna için en yüksel onurlandırma ve faydaları kazanmayı hedeflemekteydi. Troia/Aleksandria Troas'ın sayısız kuruluşu ve yeniden kuruluşuna dair Hellenistik geleneğin benzeri olan üçlü silsile insan evrimine dair Klasik Yunan bakış açısının bir diğer yansımasıdır (cf. Platon, *Yasalar* 682-683): dağlardan önce alçak tepelere ve sonuç olarak denize inerek insanlar kendilerini tanrılardan ve kahramanlardan uzaklaştırdılar ancak düzenli, uygar kentler kurdular. Yunan tarihinin uzun vadeli bakış açısıyla Smyrna "hem karadan hem denizden uygun bir geçit" olarak görülmekteydi (Philostratos, *Sofistlerin Yaşamları* 1.21.518; cf. 1.26.613). *Ethnos*'u Ege'deki bağlantının neticesiydi - Asya'dan (Tantalos ve Pelops) ve Avrupa'dan gelen (Atina'lı Theseus, cf. Aelius Aristides 17.5) yerli halklar tarafından kurulduğu için en iyi kökenlere sahip olduğu iddiasında bulunabilirdi. Ancak Büyük İskender'in ilahi bir tasarımı olduğu için kuşkusuz evrensel bir kader ve şöhrete de yönelmişti.

## ANCIENT SMYRNA IN ITS ANATOLIAN AND AEGEAN ENVIRONMENT: THE FOUNDATION STORIES

Anca Dan

### *Abstract*

*At the crossroads of civilisations, Old and New Smyrna were always occupied by people from Europe and Asia who spoke different languages at the same time. Some of them - like the Leleges and Maeonians - are now but mere names, while others - like the Carians and Lydians - are better known thanks to the recent, ground-breaking discovery of documents in Anatolian linguistics and archaeology. The Greek and Roman traditions on the city's origins, however, reflect only part of this ethnic variety and do not always correspond to the rest of the evidence. Elaborated mostly in the first centuries of Roman domination, they are "intentional stories"; they contain information dated from the Archaic to Hellenistic times, but written down from an Ionian perspective in order to attract and obtain advantages from a Roman audience. Local orators selected and compiled two foundation myths - involving Tantalos and Pelops, and Theseus and the Amazons - as well as the foundation legend of Alexander the Great. Strabo, Tacitus, Aelius Aristides, and Pausanias transmitted these myths to us. This coherent series of three traditions covers the entire spectrum of Smyrna's local, ethnic, and paradigmatic identity from the heroic settlement in the mountains to the most beautiful city of Ionia on the sea.*

### **Introductory Remarks: Ancient Smyrna - Myth and History**

Modern historians, worthy heirs of Thucydides and Leopold von Ranke, have often praised the dichotomy between myth and history, fiction and truth. Yet, in the last few years, studies on the invention of tradition wiped out the last phantasm of an objective history. Nowadays, many historians focus on the construction of the past: the shift of identities, the mainsprings of the collective memory, the contexts of re-enactment, the varying approaches to "truth", and the art of storytelling all allow us to understand how ancient information, on which we base our own reconstruction of Antiquity, was elaborated and transmitted to our day, why it can be anachronistic or contradictory when compared to other data, and how we can understand its errors<sup>1</sup>. Accordingly, if one seeks the real origins of a settlement or community, the foundation stories - whether myths (associated or not with rituals), legends, and folktales - are certainly not reliable accounts of the events that they purport to narrate. They are, however, valuable documents that shed light on the contexts and actors who invented and re-invented them, recorded and spread them over time. They reflect the way in which a community sees its origins as a whole - in a self-portrait, as an expression of an "emic identity" -, but also the way in which it is perceived by others - as part of its "etic identity". The text or artefact that echoes such invented origins are just sparse fragments of traditions, which diverge depending on the actors and context of their performance and interpretation despite the fact that they could have been invented and conveyed at the same time. We certainly cannot pretend to make a complete reconstruction of all the claims through which different individuals and groups that formed a political corps proclaimed their unique space-, blood-, or values-related identity over time, both inside and outside the *polis*. However, by analysing the actual evidence, we can still perceive the dynamic linkages of a community with its predecessors, neighbours, and dominant powers under specific circumstances. These isolated pieces of a manipulated past, made-up memory, *intentionale Geschichte*, are an exceptional reflection of cultural affinities, military claims, or political bias that continuously forged the *ethnos* and determined its history.

---

<sup>1</sup> Following the seminal studies in Hobsbawm and Ranger 1983, see also Erskine 2005; Crielaard 2009; Gehrke 2001, 2010, and 2014, Calame 1996 and 2015; for an approach from the perspective of local history, cf. Clarke 2008.

The ancient stories about the foundations of Smyrna provide a good example of how traditions were set up as proofs of a *polis'* multiple identities and connections. As these narratives had been invented, the Smyrneans formed a distinct political group, claiming specific roles in Micrasiatic, Aegean, and Hellenic history. The purpose of this paper is to explain the invention of their ethnic assertions. The first part contains a short presentation of the ethnic environment of ancient Smyrna, as it appears from the critical confrontation of different ancient documents: who were the different communities, located by ancient sources or modern scholars on the sites considered at some point in time as "Smyrna", in relation or contrast to which the ancient inhabitants of Bayraklı and İzmir defined themselves as Greeks and Smyrneans? The second part is an analysis of the traditions relating to the origins assumed by the community at different moments; it explains the place that these stories can have in our own reconstruction of Smyranean history. The conclusion highlights the articulation of these narratives in a unique series, which must have been a powerful political instrument both inside and outside the ancient city in Roman times.

## I. The History of Ancient Smyrna: Setting the Stage and Naming the Actors

When discussing the most ancient history of Smyrna, one has to consider the whole shore of the Melētos gulf (modern gulf of İzmir), extending from the Hermus river (modern Gediz Nehri) to mount Olympos (modern Nif Dağı), mount Drakon (modern Mahmut Dağı), and the Kızıldağ, over the Sipylos massif (modern Yamanlar and Spil/Manisa Dağı) and the streams identified in the past centuries with the famous sacred Meles - the Hacı Mutso, Bornova/Burnabat, Kavaklıdere, Arabdere, Halka Bunar, and Caravan-Bridge (Fig. 1).<sup>2</sup> The traces of the earliest human presence in the region date back to the 7<sup>th</sup> millennium BC - on the site of Yeşilova Höyük, which can be compared with Çukuriçi Höyük, near Ephesos - and to the 3<sup>rd</sup> millennium BC at Bayraklı, as in Troy-Hisarlık<sup>3</sup>. It is not easy, however, to give ethnic names to the Bronze Age people whose traces have been identified by archaeologists and who could have been mentioned in the documents of their time. On the one hand, it is not clear whether the first name probably associated with this region in Neo-Hittite texts - the kingdom of Mira/Mura (in the territory of the former Arzawa with its capital at Apaša/Ephesos),<sup>4</sup> whose ruler in the 13<sup>th</sup> century BC could have been responsible for the Kemalpaşa Karabel relief -, is to be related to Smyrna: it is true that the geographic and linguistic proximity tends to suggest historical and, to a certain extent, even ethnic continuity. Yet the etymology of the Classical toponym is not entirely clear, as the Greeks could have connected the Ionian form "*Smyrna*" to either the Anatolian name of the myrtle ("*myrhtos*" and "*myrrhinē*", adjective "*myrrhinos*<sup>3</sup>/*myrsinos*<sup>3</sup>") or to the Greek (and Anatolian?) name of the ointment ("*myrhon*"); any etymological connection between these two nouns remain uncertain. Surely, the Ionian common name "*smyrnē*", designating the myrrh, could not represent the first origin of the toponym: it is a Greek borrowing from a Semitic language, just like the Middle-Eastern aromatic resin that it denotes. However, the Aeolian form "*myrrha*", equivalent to the Ionian "*smyrnē*", even if it is never attested as a city name, could have influenced the transfer of a toponym related to the "myrtle" or an "ointment", from a Luwian language to the Greek.<sup>5</sup> Accordingly, the three names of the "myrtle", "ointment", and "myrrh" must be considered when discussing the history of the city's name, as follows:

---

<sup>2</sup> The region and its ancient history have been studied, among others, by Weber 1880; Büchner 1927; Cadoux 1938; Petzl 1982-1990 (*ISmyrna*); Lang 2003, 456-472; Rubinstein 2004b; also Kontente 2005, although this is not always reliable. For the different geographical identifications in travel reports, see Meyer 2008; Maeso 2015.

<sup>3</sup> See the reconstruction of the maritime and terrestrial networks linking these West Anatolian sites in Horejs *et al.* 2015; Horejs 2016; Horejs and Weninger 2016. For the Turkish ongoing excavations in Yeşilova Höyük, see the paper of Zafer Derin in this volume. For the evidence in Liman Tepe (site of the Classical Klazomenai), see Erkanal and Şahoglu 2016.

<sup>4</sup> See Hawkins 1998; more generally on the Arzawa, see MacSweeney 2010. The identification of Smyrna with *Tišmurna* in the Akkadian tablets of Kültepe, accepted by E. Akurgal and often repeated thereafter, is not certain: Barjamovic 2011, 276-280.

<sup>5</sup> For the place name, see Heubeck 1949-1950; *cf.* Zgusta 1984, 410-412, §864. The etymologies of the common names are discussed by Carnoy 1959, 183; Puhvel 2004, 191-195, *s.u.* "*muri(yan)*"; for Aphrodite's myrtle, see Henderson 1991, 134-135, and Detienne 2007, 94-107.

First, if a city of Mira/Mura existed in the Arzawa space, as a predecessor of Smyrna, its name could have been given by an aromatic plant, like the myrtle. In fact, several cities in western Asia Minor, in particular in the Aeolian region if one considers Elaia, Gryneia, and especially Myrina, as well as the Myrtoan sea and island, took their names from plants related to fertility deities. Some Anatolian names derived from the same root, like the Hittite Myrsilos attested in the Archaic Greek Lesbos, prove that continuity was possible<sup>6</sup>. Second, the name of the oily, perfumed liquid “*myrthon*”, could have also inspired, if not the toponym as in the case of the Lycian Myrha (Stephanos Byzantios, s.u. “Myrha”), at least a secondary etymology, attested in the Byzantine lexicographic tradition (*Etymologicum Magnum* and *Etymologicum Gudianum*, s.u. “Smyrna”). The possible Indo-European root “\**smr(d)-/\*smer(d)-/\*smor(d)-*”, used for the Luwian or only for the Greek name of the “ointment”, could explain the initial consonant “*sm-*”, in contrast with “Myrina” - clearly derived from the name of the “myrtle” and corresponding not only to the site of Aliğa in the Izmir district, but also to two other cities on Lemnos (Palaiokastro) and Crete (cf. Stephanos Byzantios, s.u. “Myrina”, “Lemnos”).<sup>7</sup> Third, the Semitic loan “*smyrnè/myrrh*” could have also been involved in the late folk etymology, because it was considered by the Greeks as the origin of “*myrthon*/perfume”.<sup>8</sup> The kinship between the common nouns “*smyrnè*” and “*myrthon*” had been established before the time of Theophrastos,<sup>9</sup> who called frankincense (“*libanôtos*”) and myrrh (“*smyrna*”) perfumes (“*myrha*”). Although already in the 5<sup>th</sup> century BC, Panyassis could have told the metamorphosis of Myrrha,<sup>10</sup> who conceived Adonis by intercourse with her own father, and although Bion of Smyrna is known to have composed a poem *Adonis* between the mid-2<sup>nd</sup> and mid-1<sup>st</sup> century BC<sup>11</sup>, the first echo of a folk etymology interpreting Smyrna as the “city of myrrh” appears in texts from the 2<sup>nd</sup> century AD: Aelius Aristides<sup>12</sup> refers to the thrice-founded city as a reborn phoenix - probably inspired by the link between the phoenix and myrrh.<sup>13</sup> The body of the martyr bishop Polycarp would have exuded the smell of frankincense (“*libanôtos*”) when burnt in Smyrna’s stadium in 155 A.<sup>14</sup> Nonetheless, myrtle is never forgotten: the anonymous *vita* of Polycarp (§20) records that it marked the place where the relics of a local martyr were transferred in the 3<sup>rd</sup> century AD.<sup>15</sup>

Yet less clear are the toponym’s etymological connections with the names of the Amazons. Smyrna, city and Amazon, could have been identical with “Samornè/Samornos” or “Samonia/Samor(i)nia” (Stephanos Byzantios s.u. “Ephesos”, “Samorna kai Samornos”; Hesychios of Miletos, s.u. “Samonia”, “Artemi Samornie”), an Amazon who gave her name to Ephesos and was acknowledged as a hypostasis of Artemis. An Anatolian etymology could connect her with toponyms like Samos, perhaps meaning “hill”.<sup>16</sup> If Smyrna/Samornè was ever identified with an Anatolian goddess, the process of the designation of “Smyrna” - the name of the city of Smyrna but also Ephesos - would be similar to the formation of the name of *Apaša/Apoša/\*Ibsi-/Ephesos* itself: the memory of the Anatolian goddess, identified with Artemis, who gave her name to Ephesos, was preserved in the epiclesis of Artemis *Oupis/Ôpis*.<sup>17</sup> Nonetheless, no link is attested between “Samornia” and “Myrina”, which could have been the first name of Smyrna, both the city and Amazon, mentioned by Homer.<sup>18</sup>

<sup>6</sup> See Dale 2011.

<sup>7</sup> For this root, see Chantraine 1999, s.u. “*myrthon*”; Pokorny 1959-1969, s.u. “*smerd/smord*”. However, other Greek words, like “*mikros/smikros*”, present the same alternating consonant.

<sup>8</sup> Athenaios, *The Deipnosophists* 15.37.

<sup>9</sup> *On smells*, fr. 4.21 Wimmer.

<sup>10</sup> Fr. 25 Matthews apud Apollodoros, *The Library* 3.181-185

<sup>11</sup> Matthews 1974; Reed 1997.

<sup>12</sup> 17.2

<sup>13</sup> Cf. Herodotus 2.73; see Forster 1942.

<sup>14</sup> *Martyrdom of Polycarp* 15.2.

<sup>15</sup> Stewart-Sykes 2002, 121 n. 61, 150-151; Camelot 1998, 228-229.

<sup>16</sup> Zgusta 1984, 530-531 §1152.

<sup>17</sup> Cf. Macrobius, *Saturnalia* 5.22, and, for the epigraphic attestations in Messenia, *Supplementum Epigraphicum Graecum* XXIV 284. The name also corresponds to a Hyperborean maiden at Delos (Herodotus 4.35; Euphronios fr. 103 Powell; Callimachos, *Hymn to Artemis in Delos* 204 and *scholia ad locum*; Pseudo-Plato, *Axiochos* 371a; Nonnos 5.490; 48.332; *Etymologicum Magnum* s.u.), while it is used as an epiclesis for Nemesis in Rome (*Inscriptiones Graecae* XIV 1389 = *Inscriptiones Graecae Urbis Romae* III 1155 B61). For the etymology, see Fauth 1969; more generally, Budin 2016. Cf. also Zgusta 1984, 177 §318.

<sup>18</sup> *Iliad* 2.814; cf. Georgios Synkellos, *Chronographia* p. 211 Mosshammer.

The identification of the *ethne* attested around the Melêtos gulf with the archaeological evidence raises even more difficult questions. It is now evident that in Classical times, several languages were used in the region: during the 6<sup>th</sup> century BC, speakers of Carian and Lydian lived in the Greek settlement of Bayraklı;<sup>19</sup> apparently, they could understand each other, like in Ephesos, where Hipponax addressed his audience in Ionian, with Carian and Lydian elements.<sup>20</sup> The ancient authors usually cite the ethnic composition of the population to emphasise the cosmopolitanism of Smyrna in Roman times,<sup>21</sup> but they do not agree on the equivalences and divisions between these groups. Hence, among those located between the Sipylos and the sea, it is difficult to distinguish between Leleges and Carians: both people probably spoke the same language.<sup>22</sup> Strabo,<sup>23</sup> following Pherekydes,<sup>24</sup> isolates the Carians, originating from the islands in the perimeter of Ephesus, Myous, Mykale, and Miletos, and assigns to the Leleges northern Ionia up to Phokaia, with the islands of Chios and Samos; however, he also states that the Carians were Leleges by origin and associates both groups while discussing the Ionian invasion. For Philippos of Theangela,<sup>25</sup> the Leleges, sometimes generically identified with the indigenous Pelasgians around the Aegean from Locris in Central Greece to Aphrodisias in Caria, were helots of the Carians.<sup>26</sup> It is impossible to say, however, to what extent the Leleges ever considered themselves as a group and whether they were considered as an original Pan-Aegean group by the Carians, not to mention when and how they were identified as such by the Greeks.

The situation of the Maeonians, from the Hermos and Kaystros valleys extending to the west as far as the Tmolos and Sipylos ranges, is even more complicated. The Greek authors did not agree on their linguistic identification as Lydians or Thracians (Mysians or Phrygians): the mythical genealogies relate them to both groups.<sup>27</sup> One can presume that the population of this region with its proverbial shifting frontiers<sup>28</sup> was necessarily diverse, boarding the main paths from the sea to the Asiatic highlands: it is, however, impossible to estimate to what extent the Maeonians claimed an ethnic or simply a space-related identity, and how the powers of Sardis and Pergamon manipulated them in order to justify their dominions. Could the Mermnades Lydians or Attalid Mysians appear as Maeonians or their descendants, thus claiming their ancestral lands? The Lydians themselves are impossible to identify inside Greek cities, judging only by the Lydian words inscribed on ceramic and by the “Lydian” origin of some ceramic and metallic objects.<sup>29</sup> John M. Cook and his collaborators tried to interpret the archaeological remains in Bayraklı through the chronology of Herodotus, 1.14-16, stating that Alyattes II destroyed “Old Smyrna” at the very end of the 7<sup>th</sup> century BC.<sup>30</sup> Yet this tradition is not consistent with Strabo, 14.1.37, who counts 400 years of desolation before the Hellenistic re-foundation of Smyrna. This means that the “Old Smyrna” would have already been deleted by Gyges (ca. 680-644 BC), whose conquest attempt was considered a failure by Herodotus.<sup>31</sup> Moreover, following Theognis,<sup>32</sup> Smyrna would have still existed before being destroyed by the Persians, ca. 545 BC, an event that seems to find another echo in the archaeological evidence. Such divergent traditions prove that archaeological chronologies and facies should be established and discussed separately from the literary statements.

<sup>19</sup> Jeffery 1964; more generally, Kearns 1992.

<sup>20</sup> Hawkins 2004 and 2010.

<sup>21</sup> Philostratos, *Lives of sophists* 1.21.518.

<sup>22</sup> See Descat 2001; Herda 2013.

<sup>23</sup> 12.8.4-5; 14.1.3, 21; 14.2.1.

<sup>24</sup> BNJ 3 F 155.

<sup>25</sup> *FGrHist* 741 F 2, *apud* Athenaios, *The Deipnosophists* 6.101; *cf.* *Iliad* 10.428-429; Herodotus 1.171; Strabo 13.1.58-59; 13.3.1.

<sup>26</sup> The literary sources are listed in Geyer 1925; *cf.* Schachermeyr 1937.

<sup>27</sup> Strabo 12.8.3; 13.4.5.

<sup>28</sup> Strabo 12.8.2; *cf.* 14.1.38, 42.

<sup>29</sup> Kerschner 2005 and 2010; *cf.* Ehrhardt 2005.

<sup>30</sup> Cook 1958-1959 and 1985; Nicholls 1991; Cook, Nicholls, and Pyle 1998. *Cf.* Akurgal 1983; Akurgal 2009; Vergnaud 2012. The katoikism is confirmed by at least one inscription: Meriç and Nollé 1998.

<sup>31</sup> *Cf.* Mimnermos fr. 13 West = 14 Allen = *FGrHist* 578 F 5 *apud* Pausanias 9.29.4; Dositheos *FGrHist* 290 F 5 = BNJ 54 F 7 *apud* Plutarch, *Parallela minora* 312e-313a; Pausanias 4.21.5.

<sup>32</sup> V. 1101-1104.

In fact, “Old Smyrna” appears to have been continuously occupied until Hellenistic times; the Smyranean political community is attested during the 5<sup>th</sup> and 4<sup>th</sup> centuries BC (by the Athenian decree for Klazomenai *Sylloge*<sup>33</sup> 136=IG II<sup>2</sup> 28 l. 19, a silver tetradrachm of Rhodian standard<sup>33</sup> and, perhaps retrospectively, by Pindar fr. 204 Maehler and Pseudo-Scylax §98). During the 2<sup>nd</sup> century AD, Pausanias presents Alexander’s re-foundation as a *metoikêsis*, a movement from the Old to the New Smyrna.<sup>34</sup> To praise the memory of Alexander the Great, who would have been behind the initiative of the re-foundation, and that of his *diadochoi*, some Greek authors dimmed the memory of Classical Smyrna and emphasised the Hellenistic city and its continuity in Roman times. Political and ethnic data were thus treated in order to construct a past that conformed to the interests of the present.

Ambiguity also prevails in the identification of the Greek communities of Smyrna. The tradition is divided between the Classical authors, who maintain that the Aeolians were the first Greek founders of Smyrna<sup>35</sup>, and Strabo, who claims the priority of the Ephesians, thus the Ionians, at Bayraklı<sup>36</sup>. It is true that even though Smyrna was Aeolic for four centuries, there are very few remains of its Aeolic identity: there are “Aeolic” architectural traces in Bayraklı and clear Aeolic features in the language of Homer, whose name meant “blind” in Aeolic and who was perhaps already known from Classical times as *Mélêsigenês* “born of/on the Mèlès river”.<sup>37</sup> But the Aeolian character of the community seems to have disappeared with the people’s dispersion throughout other Aeolian settlements. One could even claim that the “Aeolian Smyrna” taken by the Ionians was nothing more than a geographical indication, without a strong ethnic background.<sup>38</sup> However, this interpretation goes against the literary proof pointing to the existence of some sort of Aeolian community, which allowed the reception of the Smyranean immigrants in Aeolian cities. It is true, nonetheless, that as a political structure, this community seems to have been modelled on the Panionion only later on, and that the Aeolian identity appears to be instead related to spaces as opposed to invented genealogies. One proof in this respect could be the cult of Dionysos Bre(i)seus, “the great”, “in front of the gates” of the city, and thus “protector of the city”, an old, bearded Dionysos. In Smyrna, the cult is well attested from Archaic to Roman times, not only in literary texts,<sup>39</sup> but also on coins (the *cista mystica* on 2<sup>nd</sup> century BC tetradrachms of Smyrna and the young god on pseudo-autonomous coins of Domitian and Julia Domna) as well as in inscriptions (from the 1<sup>st</sup> to 2<sup>nd</sup> centuries AD, including an association with its cult: *ISmyrna* n<sup>os</sup> 598-601, 622, 639, 652, 728-732, 758-759).<sup>40</sup> Its Aeolian character could be presumed on the basis of the tradition according to which Smyrna was taken by the Ephesian-Colophonians when the Aeolians were outside the city to celebrate the god:<sup>41</sup> although this narrative follows a common pattern for besieged cities that continued to honour their gods, the identity of the god who allowed the defeat points to the contrast between the culture of the Aeolian losers and that of the Ionian winners.<sup>42</sup> Implicitly, the god’s link to the Aeolian milieu seems reflected in the epiclesis “Breiseus”, which, even if it was a Smyranean creation, together with the local Nymphs, still could have been associated at some point with Dionysius Brêsès/Brêsagênês, the god of the promontory Brisa (modern cape Phokas) on

<sup>33</sup> Head 1911, 591-592.

<sup>34</sup> 7.5.1.

<sup>35</sup> E.g., Herodotus 1.149-150; Mimnermos, *Nanno* fr. 12 Diehl = fr. 9 West = *BNJ* 578 F 3 *apud* Strabo 14.1.4; Callimachos 5.11-12 Pfeiffer *apud* Athenaios, *The Deipnosophists* 7.106; Pausanias 7.5.1.

<sup>36</sup> *Cf. infra*.

<sup>37</sup> *Cf.* Kritias 88 B 50 Diels-Kranz *apud* Philostratos, *Lives of Sophists*, Preface; maybe Ephoros *BNJ* 70 F 1, and Aristotle, *On Poets* fr. 76 Rose *apud* Pseudo-Plutarch, *Life [4] of Homer* §2; Philostratos, *Imagines* 2.8; *The Contest of Homer and Hesiod*; Pseudo-Herodotus, *Life of Homer* §5; Aelius Aristides 17.14, etc. For Homer in Smyrna, see Heyman 1982; Klose 1987, 37.

<sup>38</sup> *Cf.* Hall 1997; Rubinstein 2004a.

<sup>39</sup> Aelius Aristides 4.29.

<sup>40</sup> Klose 1987, 31; Harland 2014 n° 137; more generally, Jessen 1897.

<sup>41</sup> Herodotus 1.150.

<sup>42</sup> An analogous story, however, is told by Aelius Aristides (17.5-6; 21.4) in the context of a failed attempt of the Chians to conquer the city. Hence, it is impossible to assign an exclusive Aeolic identity to this Dionysos; the situation is similar for the *daimon* Boubrôstis, the “Ravenous hunger”, to which the Aeolian Smyrneans sacrificed a black bull (Metrodoros *BNJ* 43 F 3 *apud* Plutarch, *Convivial Questions* 6.8.1, 694A-B); but this famous deity of Smyrna is also said to be “Ionian” (Eustathios, *Commentary on Homer’s Iliad* 24.532, vol. 4 p. 950 van der Valk).

Lesbos.<sup>43</sup> This seems to have been the protector god with whom the Aeolians landed on the continent from the islands. Other than this historical episode, however, we have no trace of an antinomy between the Aeolians and Ionians worshipping Dionysos: the god remained in Smyrna's pantheon (although represented on coins with his usual young, beardless face) and was exported to Magnesia ad Sipylum.<sup>44</sup> Moreover, just like in Smyrna,<sup>45</sup> Dionysios and Demeter, as the "protectors of the city", are attested in the Ionian Ephesos.<sup>46</sup> It is impossible to say whether this is an "Ionian" heritage or an effect of transfers that shaped the cultures in conflict or accord.

One must recognise, however, that in contrast to this vanished Aeolian identity, the Ionian character of Smyrna is prominent from the beginning of the 7<sup>th</sup> century BC.<sup>47</sup> Taken by the Colophonians<sup>48</sup> or the Ephesians through Colophon,<sup>49</sup> the city asked for its place in the Panionion and obtained it in the 3<sup>rd</sup> century BC at the latest.<sup>50</sup> For the Romans, the city, re-founded in agreement with the oracle of Apollo in Claros,<sup>51</sup> was Ionian: its beauty made it renowned as the first in Asia and even in the world for the glory of the emperors who would have favoured its construction and reconstruction. Its past - through its foundation stories - was rearranged in order to fit its eulogy, from Strabo to Aelius Aristides.<sup>52</sup>

## II. Myths and Legends of Ancient Smyrna: The Past Seen from the Past

Diversity and unity are the characteristics of Smyrna's foundation stories: preserved extensively only in Roman texts (1<sup>st</sup> century BC-2<sup>nd</sup> century AD), the myths contain elements that could go back to the time of the Ionian conquest, while Alexander's legend was probably invented if not during his lifetime, then shortly after his death. The two mythical traditions, analogous to those of other Ionian settlements, refer to one of the two periods of Ionian history: before the Persian conquest, when the Ionians claimed their links to several regions in Central Greece and the Peloponnesos, and after the Athenian victory and the formation of the Delian League, with Athens as the metropolis of Ionia. The latter legendary tradition also follows the well-known patterns of Hellenistic re-foundations.

### II.1. The Lost Cities of Tantalos and Pelops: Local Lydian Roots in the Ionian-Achaean Context

Ca 245/241 BC, Smyrna and Magnesia ad Sipylum concluded a treaty of *sympoliteia*: citizenship and homes were granted to the Magnesians who were living on Smyrnan ancestral land.<sup>53</sup> This document elaborated in the context of the 3<sup>rd</sup> Syrian war records Smyrna's claims to the territory around the Sipylos. Probably a native from Magnesia on the Sipylos, in the 2<sup>nd</sup> century AD, Pausanias lists the nearby *lieux de mémoire* related to Tantalos and his children, Pelops and Niobe: the residence, tomb, and lake that covered the city of Tantalos, the throne of Pelops above the temple of the Plastênè Mother, and a myrtle statue devoted to Aphrodite at Temnos.<sup>54</sup> These are curious rocks and landscape features and, in the case of Aphrodite of Temnos, old idols that inspired local folktales, integrated in the foundation stories of Smyrna, from the 1<sup>st</sup> century AD onwards at the latest. Tacitus<sup>55</sup> is the first to attest that the Smyrneans claimed Tantalos

<sup>43</sup> Cf. Androtion *BNJ* 324 F 56 *apud Etymologicum Magnum* s.u. "Brisaios", and *IG* XII.2 478.

<sup>44</sup> *ISmyrna* 573 l. 85; Merkelbach 1979; Klose 1987, 31; Hirschmann 2006; more generally, Öztürk 2010.

<sup>45</sup> *ISmyrna* 655.

<sup>46</sup> *IEphesos* 1595.

<sup>47</sup> Cf. Pausanias 5.8.7. For the Ionian foundation myths, see MacSweeney 2013.

<sup>48</sup> Herodotus 1.150.

<sup>49</sup> Strabo 14.1.4.

<sup>50</sup> Pausanias 7.5.1; Vitruvius, *On architecture* 4.1.4; cf. Herodotus 1.143; *Suda* s.u. "Ton Kolophôna épithes".

<sup>51</sup> *ISmyrna* 647; Pausanias 7.5.3.

<sup>52</sup> See the discussion of the texts in Franco 2005; cf. Pont 2008; Tozan 2015.

<sup>53</sup> *OGIS* 229 = *I.Magnesia am Sipylos* 1 = *I.Smyrna* 573.

<sup>54</sup> 5.13.7; cf. 2.22.3; 7.24.13; 8.17.3; Aelius Aristides 17.3; 18.2, 8; 21.3, 10. See Jones 1994. For the relationship between local landscape features and Greek religion, see Buxton 1994, 81-113.

<sup>55</sup> *Annals* 4.56.

as their first founder, when the city obtained the first of a series of three neokorates (26 AD).<sup>56</sup> Other sources confirm this tradition, by presenting Tantalos, son of Zeus, as the founder of a city *Tantalos/Sipylos/Archaeopolis/Clope/Lebade* on mount Sipylos,<sup>57</sup> directly followed by Naulochon (Bayraklı/Old Smyrna) and the New Smyrna on the mount Pagos (Stephanos Byzantios, *s.u.* “Smyrna”). Tantalos’ city on the Sipylos was the place of a Golden Age, where gods and heroes feasted together and where the Curetes danced for the Mother of Zeus.<sup>58</sup> The lake that recalls the destruction of this city by an earthquake is perhaps the Karagöl on the Yamanlar Dağı, the ancient *Sale* or *Saloe*.<sup>59</sup> Local folktales also narrated the tragic destiny of Tantalos’ daughter, Niobe, which one could still recognise in another strange rock in the region<sup>60</sup> (modern Ağlayan Kaya, Fig. 2a-b). Furthermore, his son, Pelops, the future eponym of Peloponnesos, was equally considered as a founder or cofounder of Sipylos, and implicit founder of Smyrna. This is why Smyrna could have been considered as a metropolis of all the Peloponnesians and the first origin of the Olympic Games (*cf.* Aelius Aristides 21.3, 10, and the Smyranean coins representing Pelops and Hippodameia at the time of Antoninus Pius, Fig. 3).<sup>61</sup>

Besides the local attachments to the Sipylos, between Phrygia and Lydia as well as on the nearby island of Lesbos,<sup>62</sup> Pelops and his family point to an ethnic connection with the pre-Doric Peloponnesos.<sup>63</sup> Thanks to the Tantalids, the Ionian invasion in western Asia Minor could be seen as a return and re-conquest of the ancestor’s homeland. This explains why stories about the Achaeans - like the Trojan War - were told by the Ionians who looked at both their Peloponnesian and Asiatic origins. It also justifies Mimnermos’ connection of Neleus of Pylos, the Achaean founder of the Ionian Colophon, with Smyrna<sup>64</sup>. Modern philologists have been surprised by Mimnermos’ portrait of the Argive Diomedes, as an example for the Smyranean soldiers:<sup>65</sup> but Diomedes, son of Atreus, was the grandson of Pelops and the grand-grandson of Tantalos.<sup>66</sup> Mimnermos’ verses are proof that the Ionian mythical genealogy included the Tantalids of the Maeonian Sipylos already in Archaic times. The Lydian power could have reinforced this link, by imitation or opposition, because the eponym of Peloponnesos was also the eponym of one tribe in Sardis (“Pelopis”) and Thyateira (once “Pelopeia”).<sup>67</sup> Furthermore, the Attalids of Pergamon proclaimed themselves as descendants of Pelops, through his daughter Lysidikè.<sup>68</sup> It is thus difficult to date the Tantalid foundation myths in Smyrna, between Archaic times, when the Ionians tried to justify their occupation of western Asia Minor, and Hellenistic times, when Smyrna passed from the Attalid to Roman sphere of influence and emphasised its relation with the Peloponnesos. It is nonetheless clear that in Roman times, the myth of Smyrna’s Tantalid foundation appeared as a claim of a spatial (north-western Micrasiatic) as well as genealogical (Achaean-Ionian) identity. Overall, the Tantalid myth is a good example of how a local myth, rooted in the old Anatolian beliefs and landscape, develops in adjacent communities and integrates genealogies that support different ethnic assertions.

<sup>56</sup> For the emulation to obtain the honorific titles in general, see Heller 2006, 269-274, 328-332; Linant de Bellefonds 2011.

<sup>57</sup> Pliny the Elder 2.205; 5.117; *cf.* Pausanias 7.24.13; Aelius Aristides 17.3-5; 18.2, 8; 21.3.

<sup>58</sup> *Iliad* 24.614-617; Pindar, *Olympian Odes* 1.36-38, *cf.* Aelius Aristides 17.3; 18.2; 21.3.

<sup>59</sup> Aristotle, *Meteorologica* 2.8 368b; Strabo 1.3.17; 12.8.18; Pliny 2.205, 5.117; Pausanias 5.13.7; 7.24.13; 8.17.3; *Scholia on Homer’s Odyssey* 11.582. For the archaeological traces on the Yamanlar Dağı, see Akkumaz 2013.

<sup>60</sup> Ovid, *Metamorphoses* 6.309-312; Pausanias 1.21.2; 8.2.7.

<sup>61</sup> Klose 1987, 36; *cf.* Lacroix 1976.

<sup>62</sup> Stephanos Byzantios, *s.u.* “Tantalos”.

<sup>63</sup> *Cf.* Jones 1994; Kelp 2015, 130-132.

<sup>64</sup> *Nanno* fr. 12 Diehl = fr. 9 West = *BNJ* 578 F 3 *apud* Strabo 14.1.4.

<sup>65</sup> *Cf.* Grethlein 2007 with bibliography; more generally, on Mimnermos’ testimony in the context of the traditions on the Ionian colonisation, see Brillante 1993; Herda 2009.

<sup>66</sup> *Iliad* 2.104-106; *Odyssey* 11.582-592.

<sup>67</sup> *Cf.* Tacitus 4.55; Pliny the Elder 5.115; Stephanos Byzantios, *s.u.* “Thyateira”. See Vlassopoulos 2013, 301.

<sup>68</sup> Nikander fr. 104 Gow-Scholfield.

## II. 2. The Amazon Smyrna and Theseus: Ionian-Athenian Claims over Asia

The most frequent explanation of the origins of Smyrna, in both texts and images, refers to the Amazon Smyrna as the eponym of the city.<sup>69</sup> This is mainly a consequence of the date and character of our sources: under Rome, the Amazon became a common symbol of personified cities - in their relationship to the goddess Roma - in general, and of the western Micrasiatic cities, founded in a Barbarian environment, in particular.<sup>70</sup> The numerous coins and, in some cases, the painted and sculptural representations promoting the Amazons as civic emblems had an enormous impact on the local choices, as one can see from the public speeches, monuments, and onomastics. Amazon myths presented several advantages for a city wanting to be well represented on the world stage: they were easily recognisable and could be used in synthetic scenes, like those reflecting treaties of *homonoia* between cities (Fig. 4).<sup>71</sup> As servants of Artemis, the Amazons were a noble symbol, being praised for their courage, justice, and chastity; their myths were often old or could, at least, be connected to the Homeric cycle.<sup>72</sup> Not being founders of cities themselves - but at most founders of sanctuaries, as echoes of old local goddesses - they could be integrated into the various myths of masculine foundations. At the same time, they served the Greek and Roman expression of power, being a clear mark of the submission of the primitive, abnormal, and barbarian forces to Hellenism and later the Romans. Like the Tantalids, Smyrna's Amazon myths involve a double - Anatolian and Ionian, space-related and ethnic - linkage: Anatolian, because the Amazons were symbols of a Barbarian power; Ionian, because the Amazon Smyrna (perhaps identical with Samornè, *cf. supra*) is always related to the city of Smyrna as well as to Ephesos.<sup>73</sup>

Smyrna's inferiority as compared to Ephesos, from Archaic until Roman times, is transposed into myth, which foretells the historical narratives. Ephesos recognised the part played by the Amazons in the past in its Artemision in the 5<sup>th</sup> century BC at the latest, when a famous competition opposed Polykleitos and Pheidias for the sculptural decoratio.<sup>74</sup> Moreover, for Strabo,<sup>75</sup> the Ionians-Ephesians did not take the land from the Aeolians, but simply recovered what had been stolen from them. The Ephesians were fellow citizens of the Smyrneans, who left Ephesos and established themselves more than one sailing day further to the north, at an inland journey of 320 stadia across the isthmus, between the Galle-sion, Olympos, and Tmolos mountain.<sup>76</sup> They would have been the first Greek founders of Smyrna, who overthrew the Barbarian Leleges but were defeated by the Aeolians, who in turn would have driven them out to Colophon. Together with the Colophonians, the Ephesians would have just taken their city back from the Aeolians; hence, they followed the steps of the Amazon Smyrna, queen of Ephesos and eponym of Smyrna.

The Ephesian Amazon myths illustrate the sharp distinction between the pre- and post-Athenian epochs of Ionian history: during the conflicts with Athens (like in the revolt of 411 BC),<sup>77</sup> the Amazons' fight against Theseus appeared as a sign of resistance to Athens; from the 4<sup>th</sup> century BC onwards, nonetheless, the Athenian ideology and iconography of the Amazons as synonyms of the Barbarians defeated by the civilised Greeks were generally accepted.<sup>78</sup> In Smyrna, even if they probably go back to Archaic and Classical times, respectively, both traditions are only known by later attestations: the earlier Anatolian scenario is represented by the myth of Bellerophon, son of Poseidon and ally of Priam, but also fighter against the Amazons; an amazing statue of the hero riding Pegasus, erected at the port of Smyrna - itself a gift of Poseidon, *cf. Aelius Aristides* 17.16; 21.10 - using the properties of magnets (related to Magnesia on the Sipylus),

<sup>69</sup> Ephoros *BNJ* 70 F 114a *apud* Strabo 12.3.21; *cf.* Strabo 11.5.4; 14.1.4; Pliny the Elder 5.118; Tacitus, *Annals* 4.56.

<sup>70</sup> See Türk 1927; Klose, 27-28; Blok 1995 and 1996; Langner 2014.

<sup>71</sup> Pera 1984; Franke and Nollé 1997, 197-219.

<sup>72</sup> *Iliad* 3.185-189, 6.178-187; *cf.* Arktinos of Miletos, *Aithiopsis* fr. 1-2.

<sup>73</sup> Strabo 14.1.4, commenting on two Archaic Ephesian poets, Kallinos fr. 2a West and Hipponax fr. 50 West.

<sup>74</sup> Pliny the Elder 34.53; Lucian, *Imagines* 4, 6.

<sup>75</sup> 14.1.4.

<sup>76</sup> Strabo 14.1.2.

<sup>77</sup> *Cf.* Plutarch, *Life of Lysander* 3.

<sup>78</sup> MacSweeney 2013, 137-146.

was one of the miracles of the Late Antique and Medieval world.<sup>79</sup> The Athenian touch is represented by Theseus, founder of Smyrna after his Anatolian expedition against the Amazons.<sup>80</sup> It is difficult to date the invention of Theseus' Smyranean myth: a sure *terminus ante quem* the creation of the tribe *Theseis* (which has a Classical or Hellenistic correspondent in Miletus), maybe during the Hellenistic *synoikismos*.<sup>81</sup> In Hellenistic and Roman times, the city could glorify itself with its Athenian cultural heritage. But Theseus' expedition to Crete and his fight against the Minotaur were known in western Asia Minor and particularly in Lydia, already at the beginning of the 6<sup>th</sup> century BC, as shown by architectural terracotta figures discovered in Sardis and Gordion.<sup>82</sup> One may suppose that stories staging Theseus in north-western Asia Minor continued to be spread in Classical or Hellenistic times, as both an echo of the Ionian traditions, which recognised the supremacy of Athens in the fight against the Persians and in the Delos League, and as a response to the Heraclid foundation myth of the Lydian dynasty: many of Theseus' exploits - including his fights with the Amazons and his participation in the Argonautic expedition - were in fact Late-Archaic and Classical "responses" to the cycle of Heracles.<sup>83</sup> This tradition could also have answered Athens' claims as a metropolis of Smyrna, not only on political grounds - through Ephesos, which played its part of metropolis when, for example, Smyrna integrated the Pan-ionion<sup>84</sup> -, but also for cultural reasons: with Smyrna as a colony, Athens would have been the ultimate fatherland of Homer. The roots of this tradition, emphasised in Imperial times, could date back to the 6<sup>th</sup> century BC.<sup>85</sup>

The primary originality of the Theseus Smyranean story, especially when compared to Ephesos, is the hero's double ethnic background: Athenian (Ionian) as well as Thessalian (Aeolian). Through his connection with the Lapiths in general and his Thessalian/Attic friend Peirithous (son of Zeus or Ixion) in particular, the Athenian Theseus already had an Aeolian dimension. More strikingly, Theseus had a Thessalian homonym: the Pseudo-Herodotean *Life of Homer* tells that Theseus, founder of Kymè, son of the Thessalian warrior Eumelos son of Admetos from the Trojan War, founded Smyrna and gave it the name of his wife. Although isolated, and maybe secondary and late, this tradition could be an attempt to recall Smyrna's Aeolian origin, through the Thessalian origin of the Aeolians. At the very least, it is a supplementary proof that the myths of Theseus and the Amazons were related to Smyranean genealogies and had been invented and reinvented as ethnic claims throughout Antiquity.

### II.3. Alexander's Re-foundation: A Roman Legend from Anatolian and Ionian Material

As with Old Smyrna, all Hellenistic traditions concerning New Smyrna are late and oriented towards Smyrna's special relationship with Rome; once again, they diverge from Strabo 14.1.37, who gives a realistic story by assigning Smyrna's reconstruction, fortification, and new *synoikismos* to Antigonos the One-Eyed and Lysimachos. This is not surprising in the light of the other restorations or new foundations of cities on the Aegean shore of Asia Minor in both Troas (Alexandria Troas/Ilion) and Ionia (Ephesos).<sup>86</sup> By doing so, the *diadochoi* would have been thought to complete Alexander's project.

Later authors<sup>87</sup> and the local authorities deciding upon the symbols to be used on Smyrna's own coins (under Marcus Aurelius [Fig. 5], Gordian III, Philip the Arab) mention only the part played by Alexander, who would have fallen asleep

<sup>79</sup> Cosmas of Jerusalem, *PG* 38, 547; Venerable Bede, *Of the Seven Wonders of the World* §4; the notice at the head of Mela's *Chorographia* in the Latin manuscript *Vaticanus* 2949, fol. 149v (9<sup>th</sup> century, edited by Omont 1882, 49): see Reinach 1912; Deonna 1914; Tekoğlu and Ersoy 2015.

<sup>80</sup> Aelius Aristides 17.5; 18.2; 19.4; 20.4-5, 20; 21.4; cf. Tacitus, *Annals* 4.56; Isidorus of Seville, *Etymologiae* 15.1.39.

<sup>81</sup> Pierart 1983 and 1985, with bibliography on the chronological debate.

<sup>82</sup> Berndt 2015, with further literature.

<sup>83</sup> Cf. Plutarch, *Life of Theseus* 29.3. Yet in Smyrna as in Sardis, especially over the *longue durée*, one does not exclude the other: Heracles himself is attested in Smyrna in Roman Imperial times in association with Aphrodite Stratonikis: Jones 1990.

<sup>84</sup> Strabo 14.1.4.

<sup>85</sup> Aelius Aristides 29.27; *Anthologia Palatina* 11.442 associating Homer and Peisistratos of Athens, a metropolis of Smyrna.

<sup>86</sup> Cf. Pausanias 7.3.4.

<sup>87</sup> Pausanias 7.5.1-2; Aelius Aristides 19.4; 20.4, 7, 20; 21.4; 50.41-42.

under a plane tree, near a source, on mount Pagos (modern Kadifekale) and been visited in a dream by two local deities, the Nemeseis. This legend did not appear before the 1<sup>st</sup> century AD, judging by Pliny the Elder's reference to Alexander<sup>88</sup> and the first coins representing two Nemeseis under Domitian.<sup>89</sup> There are three reasons for which Smyrna would have promoted its re-foundation by Alexander inspired by the Nemeseis, as opposed to that of its followers, when dealing with Rome in order to obtain more political and economic benefits: the first reason is the significance of the Nemeseis. Together with Rhamnous (in Attica), Smyrna is one of the most ancient worship places of Nemesis;<sup>90</sup> its double goddess is a unicum in the ancient world. Probably derived from Anatolian deities responsible for life cycles and cosmic order (though distinct from Artemis, Aphrodite, Cybele, and Tyche), the two Nemeseis ruled the city's divine justice and victory through punishment and balance,<sup>91</sup> as symbols of death and life.<sup>92</sup> The Romans probably borrowed the cult of Nemesis from Alexandria in the 1<sup>st</sup> century BC.<sup>93</sup> Smyrna, which was the first Asiatic city to worship Roma (from 195 BC),<sup>94</sup> took advantage of its religious particularity and obtained not only three temples for the imperial cult, but also the title of "*Metropolis*" under Caracalla, when its Nemeseion, already attested on a cistophore of Hadrian, had also been enlarged (*ISmyrna* 725).<sup>95</sup> The relevance of this civic cult for the allegiance towards Rome is well reflected in the martyrdom of Pionios, who refused to worship the Nemeseis in 250 AD.<sup>96</sup>

The second reason is the analogy between the Roman emperors, as *euergetai* of the city, and Alexander the Great (preceded, in myth, by Pelops). Flattered by this comparison, the Roman emperors visited the city and granted it not only titles, but also money for its reconstruction after earthquakes.<sup>97</sup> The third reason relates to the implication of Apollo's oracle in Claros. This Colophonian sanctuary was particularly famous in Roman Imperial times.<sup>98</sup> The publication of its message in Smyrna<sup>99</sup> was another way of assuming the local identity, the Ionian origin, and the connection to Colophon.

These strategies show how, even if Smyrna could never surpass Ephesos, its parent and rival, and could thus never be "the first of Asia", it still obtained the necessary resources to allow it to be the first on account of its beauty through the manipulation of its historical and legendary past, probably taught in its famous rhetoric schools.

## Conclusion: The Making of an Ethnos and its Past

When dealing with foundation traditions, the sources are generally meagre, sketchy, and anachronistic. It is often difficult to date the different versions of a myth or legend and impossible to evaluate its impact on the different parts of society, supposed to recognise itself in these stories of origins. It is, nevertheless, possible to seize the different contexts in which motifs or narratives were invented and explain the aims of their authors. In the end, one obtains a more or less articulated series of images of the *ethnos* that reflects certain parts of its history.

---

<sup>88</sup> 5.118.

<sup>89</sup> Klose 1987, 28-30, 36; more generally, Dahmen 2007, 27-28, 52, 54-55, 129-130.

<sup>90</sup> Cf. Pausanias 1.33.7.

<sup>91</sup> Cf. *AP* 12.193.

<sup>92</sup> Cf. *Revelation* 2:8. See Posnansky 1890, 61-67; Hemer 1986, 57-77; Hornum 1993; Tataki 2009; Kılıç 2014. For Cybele, see Rein 1993.

<sup>93</sup> Cf. Appian, *Civil Wars* 2.[13.]90.

<sup>94</sup> Tacitus, *Annals* 4.55-56, cf. Aelius Aristides 19.13.

<sup>95</sup> The three imperial temples corresponding to the three "*neokoros*" titles were obtained as follows: 1) for Tiberius and Livia in 26 AD (maybe in the Nemeseion to which Trajan could have also offered his representation of the Nemeseis, cf. Dio Chrysostom 40.14); 2) for Hadrian associated with Zeus Akraios in 123/4 AD on the Değirmentepe (Kılıç and Gülbay 2010); and 3) for Caracalla in 214-215 AD, perhaps in the temple of Rome or Tyche. See Burrell 2004, 38-54; Dmitriev 2005, 248-265; Meyer 2006; Laroche 2009; for Nemesis and the Nemeseion in particular, see Klose 1987, 28-30, 36; Kılıç 2014.

<sup>96</sup> Robert 1994, 8-9, 65-66.

<sup>97</sup> For an inventory of the earthquakes, see Lesvigne 2015.

<sup>98</sup> Ferrary 2014.

<sup>99</sup> Cf. *ISmyrna* 647.

For Smyrna, the evidence is quite rich, but scattered and late. Out of all of the *ethne* who lived in the gulf of Izmir in Antiquity, only the Ionians left their trace on the local traditions. The Aeolians are only a shady presence, assimilated with the Ionians (if one thinks of the cult of Dionysius Briseus) or rediscovered in marginal traditions (like that of the Thessalian Theseus). Unlike the foundation myths of communities that constantly opposed the Barbarian “Other”, the Smyranean traditions of origins are complex and even ambiguous, with several possible meanings. Accordingly, the one legendary and two mythical traditions preserved today never focus on one component of ethnicity, but function as ties between at least two spaces, cultures, and times: for example, Tantalos and Pelops are signs of both space-related and ethnic identity through their realm in the Siplyos and their Achaean progeny. The Amazons and Theseus recall both the Anatolian milieu, sometimes through Naulochon/Bayraklı, and the supremacy of Ephesos and Athens. The dream of Alexander is a bridge between the Ionian past of Anatolia and the future under Rome. Tantalos and Pelops recall the local environment and myth; Theseus, the Aegean hero who was victorious over the Amazons, has his Ionian, Hellenistic tribe; Alexander is the founder of a new, universal civilisation. This coherent series is no coincidence, but the result of a conscious choice in the rhetorical schools that ensured the excellence of Smyrna in Ionia, as “the established seat of the Muses”, in Roman Imperial times:<sup>100</sup> the traditions are composed of some old elements - like the figures of Pelops, the Amazons, Theseus, and Alexander - which were reinterpreted over time, perhaps also in Lydian, Seleucid, or Attalid contexts. The final narratives that we read were assembled by the Romans and respond to the claims of the Smyrneans: internally, the idea of a triple foundation brings together the groups from the mountains, plains, and seashore who were in conflict (like in the 2<sup>nd</sup> century AD, in Philostratos, *Lives of sophists* 1.25); externally, facing Rome and the other Greek cities, it aims to gain the maximum of honours and benefits for Smyrna. This triple sequence, analogous to the Hellenistic traditions of the multiple foundations and re-foundations of Troy/Alexandria Troas, is another echo of the Classical Greek vision of human evolution:<sup>101</sup> descending from the mountains to the hillslopes and finally to the sea, humans distanced themselves from the gods and heroes, but built harmonious, civilised cities. In this *longue durée* perspective of Greek history, Smyrna appeared as a “convenient gateway both by land and sea”,<sup>102</sup> its *ethnos* was the outcome of Aegean connectivity - able to claim the best origins, as a foundation of autochthonous people from Asia (Tantalos and Pelops) and Europe (Theseus the Athenian);<sup>103</sup> but as a divine project of Alexander the Great, it was definitely turned towards a universal destiny and fame.

---

<sup>100</sup> Philostratos, *Lives of Sophists* 1.21.516.

<sup>101</sup> Cf. Plato, *Laws* 682-683.

<sup>102</sup> Philostratos, *Lives of sophists* 1.21.518; cf. 1.26.613.

<sup>103</sup> Cf. Aelius Aristides 17.5.

## Kısaltmalar/Abbreviations

- BNJ* J. Worthington (ed.), *Brill's New Jacoby*, 2006-, online (<http://referenceworks.brillonline.com/browse/brill-s-new-jacoby>).
- FGrHist* F. Jacoby, *Die Fragmente der Griechischen Historiker*, Berlin-Leiden, 1923-1958.
- I.Magnesia am Sipylos* Th. Ihnken, *Die Inschriften von Magnesia am Sipylos* (Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien 8), Bonn, 1978.
- I.Smyrna* G. Petzl, *Die Inschriften von Smyrna I-II* (Inschriften griechischer Städte aus Kleinasien 23-24), Bonn, 1982-1990.
- OGIS* W. Dittenberg, *Orientalis Graeci inscriptiones selectae*, Leipzig, 1903-1905.
- PG* Migne, J.-P. (ed.) 1857-1866, *Patrologia Graeca*, Paris.
- RE* Pauly, A.F., Kroll, W., and Wissowa, G. (eds.) 1894-1980, *Paulys Real-Encyclopädie der Classischen Altertumswissenschaft*, Stuttgart.
- Sylloge*<sup>3</sup> Dittenberger, W. 1915-1924, *Sylloge Inscriptionum Graecarum* (3<sup>rd</sup> edition; 1<sup>st</sup> edition 1883), Leipzig.

## BİBLİYOGRAFYA / BIBLIOGRAPHY

- Akkurnaz, S.  
2013 "A Mountain Settlement in the Southern Aiolis: Melanpagos", *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi* 16, 81-95.
- Akurgal, E.  
1983 *Alt-Smyrna 1. Wohnsichten und Athenatempel*, Ankara.
- Akurgal, M.  
2009 "Bayraklı, la fondation de Smyrne", in: Rous, Laugier and Martinez (eds.) 2009, 28-37.
- Barjamovic, G.  
2011 *A Historical Geography of Anatolia in the Old Assyrian Colony Period*, Copenhagen.
- Berndt, S.  
2015 "Cutting the Gordion Knot: The Iconography of Megaron 2 at Gordion", *Opuscula: Annual of the Swedish Institutes at Athens and Rome*, 8, 85-108.
- Blok, J.  
1995 *The Early Amazons: Modern and Ancient Perspectives on a Persistent Myth*, Leiden-New York-Köln.
- Blok, J.  
1996 "A Tale of Many Cities: Amazons in the Mythical Past of Greek Cities in Asia Minor", in: S. Marchand and E. Lunbeck (eds.), *Proof and Persuasion: Essays on Authority, Objectivity, and Evidence*, Turnhout, 81-99.
- Brillante, C.  
1993 "Pilo e i Neleidi in un frammento di Mimnermo", in: R. Pretagostini (ed.), *Tradizione e innovazione nella cultura greca da Omero all'età ellenistica. Scritti in onore di Bruno Gentili I*, Roma, 267-278.
- Budin, S.  
2016 *Artemis (Gods and Heroes of the Ancient World)*, London-New York.
- Bürchner, L.  
1927 "Smyrna 3", *RE* II.5, 730-764.
- Burrell, B.  
2004 *Neokoroi. Greek Cities and Roman Emperors*, Leiden-Boston.

- Busch, M.  
1865 *L'Orient pittoresque. Publication artistique dessinée d'après nature par A. Löffler et accompagnée du texte descriptif du Dr. Maurice Busch, avec 32 gravures en acier*, Trieste.
- Buxton, R.  
1994 *Imaginary Greece. The Contexts of Mythology*, Cambridge.
- Cadoux, C.J.  
1938 *Ancient Smyrna: A History of the City from the Earliest Times to 324 AD*, Oxford.
- Calame, C.  
1996 *Mythe et histoire dans l'Antiquité grecque: la création symbolique d'une colonie*, Lausanne.  
2015 *Qu'est-ce que la mythologie grecque?*, Paris.
- Camelot, P.Th.  
1969 *Ignace d'Antioche, Polycarpe de Smyrne. Lettres. Martyre de Polycarpe* (Sources chrétiennes 10), 4<sup>th</sup> ed. (1<sup>st</sup> ed. 1951), Paris.
- Carnoy, A.  
1959 *Dictionnaire étymologique des noms grecs de plantes*, Louvain.
- Chantraine, P.  
1999 *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, (1<sup>st</sup> ed. 1969), Paris.
- Clarke, K.  
2008 *Making Time of the Past: Local History and the Polis*, Oxford-New York.
- Cook, J.M.,  
1958-1959 "Old Smyrna 1948-1951", *Annual of the British School at Athens* 53/54, 1-34.  
1985 "On the Date of Alyattes' Sack of Smyrna", *Annual of the British School at Athens* 80, 25-28.
- Cook, J.M., Nicholls, R.V. and Pyle, D.M.  
1998 *Old Smyrna Excavations. The Temples of Athena* (BSA Supplementary volume 30), London.
- Crielaard, J.P.  
2009 "The Ionians in the Archaic Period: Shifting Identities in the Changing World", in: T. Derks and N. Roymans (eds.), *Ethnic Constructs in Antiquity: The Role of Power and Tradition*, Amsterdam, 37-84.
- Dahmen, K.  
2007 *The Legend of Alexander the Great on Greek and Roman Coins*, London-New York.
- Dale, A.  
2011 "Alcaeus on the Career of Myrsilos: Greeks, Lydians and Luwians at the East Aegean-West Anatolian Interface", *Journal of Hellenic Studies* 113, 15-24.
- Deonna, W.  
1914 "Le Bellérophon de Smyrne et l'aimant magique", *Revue archéologique* 24, 102-106.
- Descat, R.  
2001 "Les traditions grecques sur les Lélèges", in: V. Fromentin and S. Gotteland (eds.), *Origines Gentium*, Pessac-Paris, 169-177.
- Detienne, M.  
2007 *Les jardins d'Adonis. La mythologie des parfums et des aromates en Grèce*, Paris (1<sup>st</sup> ed. 1972).
- Dmitriev, S.  
2005 *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*, Oxford-New York-Auckland.

- Ehrhardt, N.  
 2005 "Die Ionier und ihr Verhältnis zu den Phrygern und Lydern. Analyse der literarischen, epigraphischen und numismatischen Zeugnisse", in: Schwertheim and Winter 2005, 93-112.
- Erkanal, H. and Şahoglu, V.  
 2016 "Liman Tepe, an Early Bronze Age Trade Center in Western Anatolia: Recent Investigations", in: Pernicka, Ünlüsoy, and Blum (eds.) 2016, 157-166.
- Erskine, A.  
 2005 "Unity and Identity: Shaping the Past in the Greek Mediterranean", in: E. Gruen (ed.), *Cultural Borrowings and Ethnic Appropriations in Antiquity*, Stuttgart, 121-136.
- Ersoy, A. and Şakar, G. (eds)  
 2015 *Smyrna / İzmir Kazı ve Araştırmaları I. Çalıştay Bildirileri*, Istanbul.
- Fauth, W.  
 1969 "Kleinasiatische Oupis und Malis", *Beiträge zur Namenforschung* 4, 148-171.
- Ferrary, J.-L.  
 2014 *Les mémoriaux de délégations du sanctuaire oraculaire de Claros, d'après la documentation conservée dans le Fonds Louis Robert (Académie des Inscriptions et Belles-Lettres)*, Paris.
- Forster, E.S.  
 1942 "Trees and Plants in Herodotus", *The Classical Review* 56.2, 57-63.
- Franco, C.  
 2005 *Elio Aristide e Smirna*, Roma.
- Franke, P.R. and Nollé, M.K.  
 1997 *Die Homonoia-Münzen Kleinasiens und der thrakischen Randgebiete*, Saarbrücken.
- Gehrke, H.-J.  
 2001 "Myth, History, and Collective Identity: Uses of the Past in Ancient Greece and Beyond", in: N. Luraghi (ed.), *The Historian's Craft in the Age of Herodotus*, Oxford, 286-313.  
 2010 "Representations of the Past in Greek Culture", in: L. Foxhall, H.-J. Gehrke, and N. Luraghi (eds.), *Intentional History: Spinning Time in Ancient Greece*, Stuttgart, 15-33.  
 2014 *Geschichte als Element antiker Kultur: die Griechen und ihre Geschichte(n)*, Berlin.
- Geyer, F.  
 1925 "Leleger", *RE* 24, 1890-1893.
- Grethlein, J.  
 2007 "Diomedes Redivivus: a new reading of Mimnermus fr. 14W<sup>2</sup>", *Mnemosyne* 4<sup>th</sup> series 60.1, 102-111.
- Gruen, E.S. (ed.)  
 2011 *Cultural Identity in the Ancient Mediterranean*, Los Angeles.
- Hall, J.M.  
 1997 *Ethnic Identity in Greek Antiquity*, Cambridge.
- Hansen, M.H. and Nielsen, Th.H. (eds.)  
 2004 *An Inventory of Archaic and Classical Poleis*, Oxford.
- Harland, Ph.A., *Greco-Roman Associations: Texts, Translations and Commentary II. North Coast of the Black Sea, Asia Minor*, Berlin-New York.
- Hawkins, D.J.

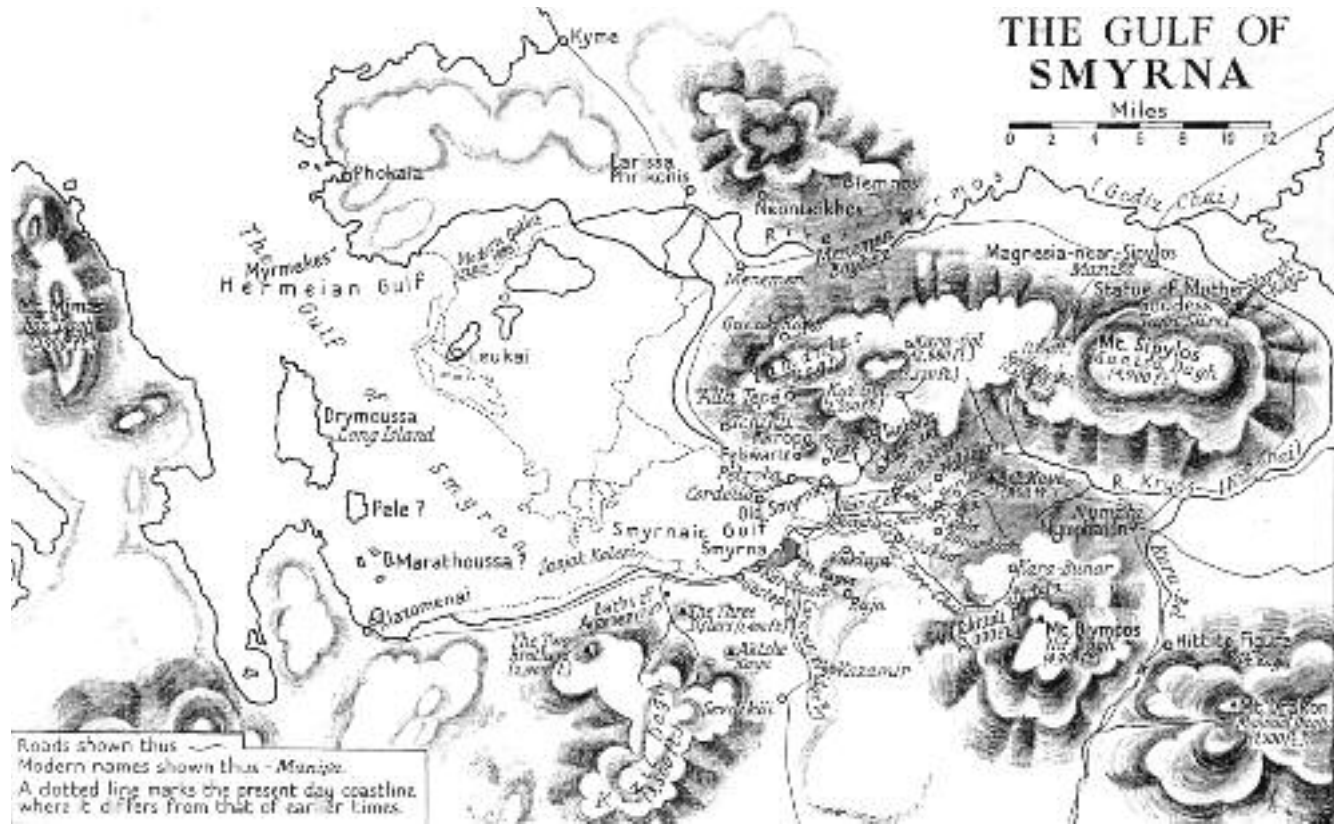
- 1998 "Tarkasnawa King of Mira, Tarkondemos, Boğazköy Sealings and Karabel", *Anatolian Studies* 48, 1-31.
- Hawkins, Sh.
- 2004 *Studies in the Language of Hipponax* (unpublished PhD Dissertation, The University of North Carolina at Chapel Hill).
- 2010 "Greek and the Languages of Asia Minor to the Classical Period", in: E.J. Bakker (ed.), *A Companion to the Ancient Greek Language* (Blackwell Companions to the Ancient World), Chichester, 213-227.
- Heand, B.V.
- 1911 *Historia Numorum: a manual of Greek numismatics* (2nd edition; 1st edition 1887), Oxford.
- Heller, A.
- 2006 "Les bêtises des Grecs". *Conflits et rivalités entre cités d'Asie et de Bithynie à l'époque romaine (129 a.C.-235 p.C.)*, Pessac-Paris.
- Hemer, C.J.
- 1986 *The Letters to the Seven Churches of Asia in Their Local Setting*, Sheffield (Journal for the Study of the New Testament Supplement Series 11).
- Henderson, J.
- 1991 *The Maculate Muse. Obscene Language in Attic Comedy*, 2<sup>nd</sup> ed. (1<sup>st</sup> ed. 1975), New York-Oxford.
- Herda, A.
- 2009 "Karkiša-Karien und die sogenannte Ionische Migration", in: F. Rumscheid (ed.), *Die Karer und die Anderen. Internationales Kolloquium an der Freien Universität Berlin 13. bis 15. Oktober 2005*, Bonn, 27-108.
- 2013 "Greek (and Our) Views on the Karians", in: A. Mouton, I. Rutherford, and I. Yakubovich (eds.), *Luwian Identities*, 421-506.
- Heubeck, A.
- 1949-1950 "Smyrna, Myrina und Verwandtes", *Beiträge zur Namenforschung* 1, 270-282.
- Heyman, C.
- 1982 "Homer on the Coins of Smyrna", in: S. Scheers (ed.), *Studia Paulo Naster oblata* 1. *Numismatica antiqua*, Leuven, 161-173.
- Hirschmann, V.
- 2006 "Macht durch Integration? Aspekte einer gesellschaftlichen Wechselwirkung zwischen Verein und Stadt am Beispiel der Mysterien und Techniten des Dionysos von Smyrna", in: A. Utsfeld and D.-A. Koch (eds.), *Vereine, Synagogen und Gemeinden im kaiserzeitlichen Kleinasien*, Tübingen, 41-61.
- Hobsbawm, E.J. and Ranger, T.O.
- 1983 *The Invention of Tradition*, Cambridge.
- Hölscher, T.
- 2011 "Myths, Images, and the Typology of Identities in Early Greek Art", in: Gruen (ed.): 47-65.
- Horejs, B.
- 2016 "Aspects of Connectivity on the Centre of the Anatolian Aegean Coast in 7<sup>th</sup> Millennium BC", in: B. Molloy (ed.), *Of Odysseus and Oddities* (Sheffield Studies in Aegean Archaeology), Oxford-Philadelphia, 143-167.
- Horejs, B., Mili, B., Ostmann, F., Thanheiser, U., Weninger, B. and Galik, A.
- 2015 "The Aegean in the Early 7<sup>th</sup> Millennium BC: Maritime Networks and Colonization", *Journal of World Prehistory* 28(4), 289-330.
- Horejs, B., and Weninger, B.
- 2016 "Early Troy and Its Significance for the Early Bronze Age in Western Anatolia", in: Pernicka, Ünlüsöy, and Blum (eds.) 2016, Bonn, 123-145.

- Hornum, M.B.  
1993 *Nemesis, the Roman State, and the Games*, Leiden-New York-Köln.
- Jeffery, L.H.  
1964 “Old Smyrna. Inscriptions on Sherds and Small Objects”, *The Annual of the British School at Athens* 59, 39-49.
- Jessen, O.  
1897 “Brisaios”, *RE* 5, 856.
- Jones, C.P.  
1990 “Heracles at Smyrna”, *American Journal of Numismatics* 2nd series 2, 65-76.  
1994 “A Geographical Setting for the Baucis and Philemon Legend (Ovid, *Metamorphoses* 8.611-724)”, *Harvard Studies in Classical Philology* 96, 203-223.
- Kearns, J.M.  
1992 *The Languages of Lydian Ionia* (unpublished PhD dissertation, University of California, Los Angeles).
- Kelp, U.  
2015 *Grabdenkmal und lokale Identität: Ein Bild der Landschaft Phrygien in der römischen Kaiserzeit* (Asia Minor Studien 74), Bonn.
- Kerschner, M.  
2005 “Die Ionier und ihr Verhältnis zu den Phrygern und Lydern. Beobachtungen zur archäologischen Evidenz”, in: Schwertheim and Winter 2005, 113-146.  
2010 “The Lydians and Their Ionian and Aiolian Neighbours / Lidyalıların Komşuları İyonyalılar ve Aiolialılar”, in: N. D. Cahill (ed.), *Lidyalılar ve Dünyaları. The Lydians and their World*, Istanbul, 247-265.
- Kılıç, M.  
2014 “The Cults of Nemeseis and Tyche at Smyrna”, *Bulleten LXXVIII/283*, 833-854.
- Kılıç, M. and Gülbay, O.  
2010 “The Değirmentepe Temple at Smyrna / Smyrna Değirmentepe Tapınağı”, *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi* 13, 113-126.
- Klose, D.O.A.  
1987 *Die Münzprägung von Smyrna in der römischen Kaiserzeit*, Berlin.
- Kontente, L.  
2005 *Smyrne et l'Occident*, Montigny-le-Bretonneux.
- Lacroix, L.  
1976 “La légende de Pélops et son iconographie”, *Bulletin de correspondance hellénique* 100.1, 327-341.
- Lang, G.  
2003 *Klassische Antike Stätten Anatoliens II*, Norderstedt.
- Langner, M.  
2014 “Amazonen als Einwanderinnen. Ursprung, Konstruktion und Dekonstruktion mythischer Verwandtschaft in Athen und Ephesos”, in: A.-B. Renger and I. Toral-Niehoff (eds.), *Genealogie und Migrationsmythen im antiken Mittelmeerraum und auf der Arabischen Halbinsel* (Berlin Studies of the Ancient World 29), Berlin 105-136.
- Laroche, D.  
2009 “La refondation de la cite”, in: Rous, Laugier and Martinez (eds.) 2009, 40-49.

- Lesvigne M.-V.  
2015 “Chronologie des tremblements de terre à Smyrne dans l’Antiquité: approche critique des sources écrites / Antik Dönem’de Smyrna’nın Deprem Kronolojisi: Yazılı Kaynaklara Eleştirel Bir Bakış”, in: Ersoy and Şakar (eds.) 2015, 179-197.
- Linant de Bellefonds, P.  
2011 “Pictorial Foundation Myths in Roman Asia Minor”, in: Gruen (ed.) 2011, 26-46.
- Mac Sweeney, N.  
2010 “Hittites and Arzawans: A view from Western Anatolia”, *Anatolian Studies* 60, 7-24.  
2013 *Foundation Myths and Politics in Ancient Ionia*, Cambridge-New York.
- Maeso, J.-L.  
2015 “Évocation de Smyrne dans la littérature viatique des XVIIIe et XIXe siècles / XVIII. ve XIX. Yüzyıl Seyyah Edebiyatında İzmir Çağrışimleri”, in: Ersoy and Şakar (eds.) 2015, 199-215.
- Marshall, L.  
1914 *Myths and Legends of All Nations. Famous stories from the Greek, German, English, Spanish, Scandinavian, Danish, French, Russian, Bohemian, Italian and other sources*, Philadelphia.
- Matthews, V.J.  
1974 *Panyassis of Halikarnassos. Text and Commentary*, Lugduni Batavorum.
- Meriç, R. and Nollé J.  
1988, “Eine archaische Inschrift aus dem Gebiet von Smyrna”, *Chiron* 18, 225-232.
- Merkelbach, R.  
1979 “Die ephesischen Dionysosmysten vor der Stadt”, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 36, 151-156.
- Meyer, G.  
2006 “Les representations de Smyrne sur les monnaies d’époque impériale”, in: *Smyrne / Izmir. Portrait d’une ville au travers des collections françaises. Exposition organisée par le Centre Culturel Français d’Izmir, 9 octobre-30 novembre 2006*, 74-78.  
2008 “Les ruines de Smyrne dans les relations des voyageurs (XVII<sup>e</sup>-XIX<sup>e</sup> siècles). Étude préliminaire”, *Journal des savants*, 273-381.
- Nicholls, R.V.  
1991 “Early Monumental Religious Architecture at Old Smyrna”, in: D. Buitryon-Oliver (ed.), *New Perspectives in Early Greek Art*, Washington-Hanover-London, 151-172.
- Öztürk, B.  
2010 *Yazıtlar Işığında Roma İmparatorluk Çağı Küçükasyası’nda Dionysos Kültü*, Istanbul.
- Omont, H.  
1882 “Les sept merveilles du monde au Moyen Âge”, *Bibliothèque de l’École des Chartes* 43, 40-59.
- Pera, R.  
1984 *Homonoia sulle monete da Augusto agli Antonini. Studio storico-tipologico*, Genova.
- Pernicka, E., Ünlüsöy, S. and Blum, S.W.E. (eds.)  
2016 *Early Bronze Age Troy. Chronology, Cultural Development and Interregional Contacts* (Studia Troica Monographien 8), Tübingen.
- Pierart, M.  
1983 “Athènes et Milet. 1. Tribus et dèmes milésiens”, *Museum Helveticum* 40.1, 1-18.  
1985 “Modèles de répartition des citoyens dans les cités ioniennes”, *Revue des études anciennes* 87, 169-190.

- Pokorny, J.  
1959-1969 *Indogermanisches etymologisches Wörterbuch*, Bern-München.
- Pont, A.-V.  
2008 “Valeurs culturelles et politiques du beau paysage urbain à Smyrne et à Nicomédie, du II<sup>e</sup> au IV<sup>e</sup> siècle”, in: P. Fleury and O. Desbordes (eds.), *Roma illustrata*, Caen, 341-364.
- Posnansky, H.  
1890 *Nemesis und Adrasteia: Eine mythologisch-archäologische Abhandlung*, Breslau.
- Puhvel, J.  
2004 *Hittite Etymological Dictionary* 6, Berlin-New York.
- Reed, J.D.  
1997 *Bion of Smyrna. The fragments and the Adonis*, Cambridge.
- Rein, M.J.  
1993 *The Cult and Iconography of Lydian Kybele* (unpublished PhD dissertation, Harvard University).
- Reinach, S.  
1912 “Une statue de Bellérophon à Smyrne”, *Revue archéologique* 20, 330-333.
- Robert, L.  
1994 *Le martyre de Pionios, prêtre de Smyrne*, Washington, DC.
- Rous, I.H., Laugier, L. and Martinez, J.-L. (eds.), *D'Izmir à Smyrne. Découverte d'une cité antique*, Paris.
- Rubinstein, L.  
2004a, “Aiolis and South-Western Mysia”, in: Hansen and Nielsen (eds.) 2004, 1033-1052
- Rubinstein, L.  
2004b, “Ionia. 867 Smyrna”, in: Hansen and Nielsen (eds.) 2004, 1099-1101.
- Schachermeyr, F.  
1937, “Pelasgoi”, *RE* 19.1, 252-256.
- Schwertheim, E., and E. Winter (ed.)  
2005 *Neue Forschungen zu Ionien. Fahri Işık zum 60. Geburtstag gewidmet*, Bonn.
- Stewart-Sykes, A.  
2002 *The Life of Polycarp. An Anonymous Vita from Third-century Smyrna*, Sydney.
- Tataki, A.B. 2009 “Nemesis, Nemeses, and the Gladiatorial Games at Smyrna”, *Mnemosyne* 62.4, 639-648.
- Tekoğlu, R., and Ersoy, A.  
2015 “Smyrna'daki Bellerophon Heykeli / Bellerophon Statue from Smyrna”, in: Ersoy and Şakar (eds.) 2015, 257-270.
- Tozan, M.  
2015 “Aristeides ve Galenos'un Eserlerinde Smyrna”, in: Ersoy and Şakar (eds.) 2015, 271-285.
- Türk, G.  
1927 “Smyrna 1”, *RE* II.5, 727-728.
- Vergnaud, B.  
2012 *Recherches sur les fortifications d'Anatolie occidentale et centrale au début du premier millénaire av. J.-C. (X<sup>e</sup>-VI<sup>e</sup> s.)* (unpublished PhD dissertation, Université de Bordeaux).
- Vlassopoulos, K.  
2013 *Greeks and Barbarians*, Cambridge.

- Weber, G.  
1880 *Le Sipylos et ses monuments. Ancienne Smyrne, Navlochon. Monographie historique et topographique*, Paris.
- Zgusta, L.  
1984 *Kleinasiatische Ortsnamen*, Heidelberg.



Resim 1 / Figure 1: Yerel kuruluş mitlerinde adı geçen merkezler (Cadoux 1938'a göre) / Sites in local foundation myths (after Cadoux 1938).



Resim 2a-b / Figures 2a-b: Çocukları için göz yaşı akıtan Niobe: a. Ağlayan Kaya (Wikicommons); b. Marshall 1914, 40 / Niobe weeping her children: a. Ağlayan Kaya (Wikicommons); b. Marshall 1914, 40.



Resim 3 / Figure 3: Pelops ve Hippodameia tasvirli Antoninus Pius'a ait bronz sikke: Klose 1987, taf. 38 V.8-R.8 / Bronze coin of Antoninus Pius, representing Pelops and Hippodameia: Klose 1987, taf. 38 V.8-R.8.



Resim 4 / Figure 4: Antoninler döneminden Bronz "pseudo-otonom" sikke, bir yüzünde omuzunda labrys tutan kule başlıklı Amazon Smyrna tasviri, diğer yüzünde germi pruvası tasviri yer almaktadır.: Klose 1987, taf. 9-10 V.8-R.23 / Bronze "pseudo-autonomous" coin of Antonine times, representing the turreted bust of the Amazon Smyrna with a labrys over the shoulder, and a prow on the obverse: Klose 1987, taf. 9-10 V.8-R.23.



Resim 5 / Figure 5: İskenderin Pagos dağındaki rüyasını tasvir eden Bronz Marcus Aurelius sikkesi.: Klose 1987, taf. 39-40, V.1-R.4 / Bronze coin of Marcus Aurelius, representing the dream of Alexander on the mount Pagos: Klose 1987, taf. 39-40, V.1-R.4.